

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA
Z HISTORII W GIMNAZJUM
W ŚWINICACH WARCKICH
od 2015/ 2016 roku

Podstawa prawna do opracowania Przedmiotowego Systemu Oceniania:

1. Rozporządzenie MEN z dnia 21.03.2001r.
2. Statut Szkoły
3. Wewnątrzszkolny System Oceniania
4. Podstawa programowa dla gimnazjum

Program realizowany jest w ciągu 6 godzin w trzyletnim cyklu nauczania, w przedziale:

- kl. I - 2 godziny tygodniowo,
- kl. II - 2 godziny tygodniowo,
- kl. III - 2 godziny tygodniowo.

CELE OCENIANIA WEWNATRZSZKOLNEGO

1. Informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i postępach w tym zakresie.
2. Pomoc uczniowi w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju i motywowanie go do dalszej pracy.
3. Dostarczenie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach, trudnościach i specjalnych uzdolnieniach ucznia.
4. Umożliwienie nauczycielom doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej.

KONTRAKT Z UCZNIAMI

1. Prace klasowe są obowiązkowe i jeśli uczeń opuścił prace klasowa z przyczyn chorobowych to należy pokazać nauczycielowi zwolnienie lekarskie, powinien napisać ja w terminie uzgodnionym z nauczycielem w ciągu 2 tygodni od nieobecności. W innym przypadku nieobecności nieusprawiedliwionej uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną.
2. Każdą pracę klasowa, z której uczeń otrzymał ocenę niedostateczna, może poprawić w terminie 2 tygodni od otrzymania oceny.
3. Praca klasowa obejmuje zwykle jeden lub dwa działy programowe.
4. Prace klasowa poprzedza lekcja powtórzeniowa, utrwalająca poznane wiadomości i umiejętności.
5. Na koniec semestru nie przewiduje się pracy klasowej zaliczeniowej.
6. Sprawdziany- kartkówki nie sa zapowiadane, materiał, który obejmują dotyczy najwyżej 3-4 ostatnich lekcji, oceny z kartkówek nie podlegają poprawie.
7. Uczeń ma prawo zgłosić w ciągu półrocza 3 nieprzygotowania.

Nieprzygotowania obejmują:

- brak zadania domowego,
- odpowiedz,
- sprawdzian (czyli kartkówkę).

Nieprzygotowanie powinno być zgłoszone przez ucznia do momentu sprawdzenia obecności.

8. Oceny wystawione przez nauczyciela są jawne.

9. Uczeń ma obowiązek prowadzenia zeszytu przedmiotowego, w którym powinny znajdować się zapisy tematów, notatki, zapisy poleceń ustnych lub pisemnych prac domowych, miejsce na oceny, miejsce na korespondencje z rodzicami. Zeszyt powinien być prowadzony systematycznie. W przypadku nieobecności ucznia w szkole, powinien go uzupełnić.

10. Znak graficzny, tzw. „parafka” oznacza, że nauczyciel sprawdzał wykonanie pracy, ale nie sprawdzał jej zawartości merytorycznej.

11. Ocenianie prac może nastąpić natychmiast po upływie terminu ich realizacji lub podczas kontroli zeszytów.

12. Zeszyt przedmiotowy jest obowiązkowy; przy jego ocenie (przynajmniej raz w roku) bierze się pod uwagę: kompletność notatek, zadań, estetykę prowadzenia.

13. Uczeń ma prawo do dodatkowej oceny za wykonane prace nadobowiązkowe, udział w zajęciach poza lekcyjnych oraz sukcesy w konkursach.

14. Obowiązkiem ucznia jest systematyczne odrabianie prac domowych.

15. Nauczyciel zapowiada pracę kontrolną co najmniej tydzień wcześniej.

10. Na końcu roku szkolnego system oceniania podlega ewaluacji.

NARZEDZIA I WARUNKI POMIARU OSIAGNIEC

• Pomiar osiągnięć uczniów odbywa się za pomocą następujących narzędzi:

- prace klasowe,
- sprawdziany,
- odpowiedzi ustne,
- prace długoterminowe,
- prace domowe,
- aktywność.

Osiągnięcia ucznia są podsumowane oceną w dzienniku.

• Częstotliwość pomiaru osiągnięć:

• prace klasowe (1 godz. lekcyjna) - co najmniej 3 w semestrze.

• sprawdziany (10 - 15 min.) co najmniej 1 w każdym dziale,

• odpowiedzi ustne - co najmniej 1 w każdym semestrze,

• prace długoterminowe - zależne od potrzeb,

• prace domowe (pisemne lub ustne) - w zależności od potrzeb.

• Obserwacja ucznia uwzględniająca:

• przygotowanie do lekcji,

• prowadzenie zeszytu,

• wypowiedzi na lekcji,

• praca w grupie,

• posługiwanie się pomocami naukowymi (mapy, tablice graficzne, atlasy, słowniki itp.) podsumowywana w formie ustnej oceny opisowej na bieżąco, pod koniec każdego semestru ocena w dzienniku "za aktywność"(piec plusów ocena bardzo dobra). • Inne formy aktywności: • pisanie i prezentacja referatów,

• wykonywanie albumów, plakatów, makiet, pomocy naukowych,

• udział w konkursach,

Oceny za prace w grupie, prace długoterminowe i aktywność wystawione są po uwzględnieniu samooceny ucznia i jego pracy przez kolegów.

OCENA BIEŻĄCA I JEJ KRYTERIA

Do ustalenia oceny stosuje się skale:

- 6 – celujący
- 5 - bardzo dobry
- 4 – dobry
- 3 – dostateczny
- 2 – dopuszczający
- 1 – niedostateczny

• Kryteria ocen:

wypowiedzi ustne

oceniana jest zawartość rzeczowa, umiejętność formułowania myśli, stosowanie terminologii historycznej, zgodność z poziomem wymagań, umiejętność ilustrowania wypowiedzi poprzez wykorzystanie pomocy naukowych (mapy, tablice graficzne) itp.

o celujący - odpowiedź wskazuje na szczególne zainteresowanie przedmiotem, spełniając kryteria oceny bardzo dobrej, wykracza poza obowiązujący program nauczania, zawiera treści pozaprogramowe - własne przemyślenia i oceny,

o bardzo dobry - odpowiedź wyczerpująca, zgodna z programem, swobodne operowanie faktami i dostrzeganie związków między nimi,

o dobry - odpowiedź zasadniczo samodzielna, zawiera większość wymaganych treści, poprawna pod względem języka, nieliczne błędy, nie wyczerpuje zagadnienia,

o dostateczny - uczeń zna najważniejsze fakty, umie je zinterpretować, odpowiedź odbywa się przy niewielkiej pomocy nauczyciela, występują nieliczne błędy rzeczowe,

o dopuszczający - niezbyt precyzyjne odpowiedzi na pytania nauczyciela, braki w wiadomościach i umiejętnościach, podanie nazwy zjawiska lub procesu przy pomocy nauczyciela,

o niedostateczny - nie potrafi rozwiązać zadań teoretycznych lub praktycznych o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela, nie udziela odpowiedzi na większość pytań zadanych przez nauczyciela, ma braki w wiadomościach koniecznych.

prace pisemne

Sprawdziany składają się z kilku krótkich pytań, pytania są punktowane, a prace klasowe zawierają kilka lub kilkanaście pytań bądź też są w formie testu, testy zawierają zadania otwarte lub zamknięte, którym jest przyporządkowana określona liczba punktów,

Prace klasowe i sprawdziany są oceniane zgodnie z wymagana ilością punktów na dana ocenę.

Sposób wystawiania oceny:

91 - 100% - bardzo dobry

76 - 90% - dobry

51 - 75% - dostateczny

36 - 50% - dopuszczający

0 - 35% - niedostateczny

prace długoterminowe

przy ustaleniu oceny brane są pod uwagę: sposób zaplanowania, samodzielność, wartość merytoryczna, umiejętność prezentacji wyników, oryginalność, pomysłowość,

estetyka wykonania, kompletność, możliwości ucznia,

prace domowe

ocenie podlegają: pomysłowość rozwiązania, poprawność rzeczowa, umiejętność prezentacji (w przypadku prac ustnych), zgodność z poziomem wymagań, praca w grupie. bierze się pod uwagę: precyzyjność, stopień zaangażowania, efektywność, czas jej wykonania

udział w projekcie

ocenie podlega: zaangażowanie, systematyczność, samodzielność, korzystanie z materiałów źródłowych,

aktywność pozalekcyjna

udział w konkursach, wyniki najwyższe - ocena celująca, wyniki na poziomie wyższym niż przeciętny - ocena bardzo dobra.

Uwaga!

W stosunku do ucznia, u którego stwierdzono specyficzne trudności w uczeniu się lub deficyty rozwojowe (uniemożliwiające sprostanie wymaganiom edukacyjnym wynikającym z realizowanego programu nauczania) potwierdzone pisemna opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innej upoważnionej poradni specjalistycznej, nauczyciel obniżył wymagania edukacyjne w porozumieniu z jego rodzicami oraz pedagogiem szkolnym.

SPOSÓB USTALANIA OCENY SEMESTRALNEJ I KONCOWOROCZNEJ

Przy ustalaniu oceny semestralnej i końcoworocznej nauczyciel bierze pod uwagę stopnie ucznia z poszczególnych obszarów działalności według następującej kolejności:

- prace klasowe,
- sprawdziany i odpowiedzi ustne,
- aktywność na zajęciach,
- aktywność pozalekcyjna,
- prace domowe i prace długoterminowe.

Ocena końcoworoczna wyliczana jest jak waga ocen za I i II semestr.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował treści koniecznych,
- ma poważne braki w podstawowych wiadomościach, uniemożliwiające dalszą naukę,
- nie przejawia chęci przyswajania nowych wiadomości i współpracy z nauczycielem.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- ma braki w podstawowych wiadomościach, lecz z pomocą nauczyciela potrafi je nadrobić,
- rozwiązuje i wykonuje typowe zadania o niewielkim stopniu trudności,
- przejawia gotowość i chęć do przyjmowania nowych wiadomości i współpracy z nauczycielem.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- opanował treści przewidziane w programie nauczania na poziomie podstawowym,
- rozwiązuje i wykonuje typowe zadania o średnim stopniu trudności i niewielkim stopniu złożoności,
- próbuje porównywać, selekcjonować i klasyfikować fakty i informacje,
- dostrzega podstawowe związki pomiędzy różnymi faktami historycznymi,
- współpracuje z nauczycielem,
- wykazuje aktywność na lekcji.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- potrafi samodzielnie pracować z podręcznikiem, materiałem źródłowym,
- ustnie i pisemnie stosuje terminy i pojęcia historyczne,
- rozwiązuje typowe problemy z wykorzystaniem informacji z różnych źródeł,
- efektywnie współpracuje w zespole i aktywnie pracuje w grupie,
- bierze udział w dyskusjach, wymianie poglądów, potrafi argumentować i bronić swoich racji.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- opanował pełny zakres wiedzy i umiejętności określony programem nauczania historii w danej klasie,
- sprawnie posługuje się wiadomościami,
- rozwiązuje samodzielnie problemy, potrafi samodzielnie interpretować i wyjaśniać fakty i zjawiska historyczne,
- potrafi zastosować posiadaną wiedzę w ocenie bieżących wydarzeń,
- umie bronić swoich poglądów, a także potrafi dochodzić do porozumienia w kwestiach spornych, - wnosi twórczy wkład w realizowane zagadnienia.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- w wysokim stopniu opanował treści programowe, rozszerzając swoją wiedzę o wiadomości wykraczające poza granice danej klasy,
- umie formułować oryginalne wnioski, hierarchizować i selekcjonować nabytą wiedzę,
- bierze udział i osiąga znaczące sukcesy w konkursach przedmiotowych,
- samodzielnie i twórczo rozwija swoje zainteresowania.

Zasady wystawiania oceny semestralnej i końcoworocznej - ważenie ocen

Każda ocena otrzymana przez ucznia ma swoją wagę. Podzielone one są na pięć kategorii:

- Oceny otrzymane ze sprawdzianów wiadomości z całego działu mają wagę **5** punktów,
- Oceny otrzymane z kartkówki z trzech ostatnich lekcji mają wagę **3** punktów,
- Oceny otrzymane za odpowiedź mają wagę **2** punktów,

- Oceny otrzymane z kartkówki z jednej lub dwóch lekcji mają wagę **2** punktów,
- Oceny otrzymane z pracy domowej i innych form aktywności mają wagę **1** punktu,

Zasada wyliczania wartości liczbowej oceny:

- Dodajemy do siebie oceny danej kategorii i otrzymaną sumę mnożymy przez wagę tych ocen,
- Otrzymane iloczyny sum dodajemy do siebie i dzielimy przez sumę iloczynów liczby ocen w poszczególnych wagach przez wartość ich wag,
- Otrzymany wynik porównujemy z tabelą ocen:

Przedział punktowy	Ocena za semestr/koniec roku
Do 1,65	niedostateczny
1,66-2,59	dopuszczający
2,60 - 3,79	dostateczny
3,8 - 4,70	dobry
4,71 - 5,34	bardzo dobry
Powyżej 5,35	celujący

- tabela ocen dla uczniów z obniżonym poziomem wymagań edukacyjnych

Przedział punktowy	Ocena za semestr/koniec roku
do 1,4	niedostateczny
1,41-2,35	dopuszczający
2,36 -3,4	dostateczny
3,41 -4,3	dobry
4,31-5,2	bardzo dobry
5,21 - 6	celujący

**Roczny plan pracy z historii dla klasy I gimnazjum do programu nauczania „Śladami przeszłości”
Wymagania na poszczególne oceny**

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca

Co to jest historia?	<ul style="list-style-type: none"> - historia jako nauka - definicja źródeł historycznych - podział źródeł historycznych - archeologia jako nauka pomocnicza historii - epoki historyczne - dawne sposoby mierzenia czasu 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: historia, źródło historyczne, nasza era, przed naszą erą, wiek - dokonuje prostej klasyfikacji źródeł historycznych - podaje przykłady źródeł pisanych i niepisanych - określa wiek danego wydarzenia 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: archeologia, epoki historyczne, chronologia, prahistoria - wymienia nazwy epok historycznych w kolejności chronologicznej: starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność - umiejscawia wydarzenia w odpowiedniej epoce historycznej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega praca historyka i archeologa - wymienia stosowane w przeszłości sposoby mierzenia czasu - określa ramy chronologiczne epok historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów - rozumie potrzebę tworzenia systemu datacji i posługiwania się nim 	
----------------------	---	---	--	---	---	--

ROZDZIAŁ I: POCZĄTKI CYWILIZACJI

Prahistoria człowieka	<ul style="list-style-type: none"> - pochodzenie człowieka - ewolucja człowieka i jej etapy - cechy charakterystyczne poszczególnych gatunków człowiekowatych - osiągnięcia człowieka pierwotnego 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: australopitek, <i>homo sapiens</i>, koczowniczy tryb życia - wskazuje na mapie kolebkę ludzkości 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: <i>homo habilis</i>, <i>homo erectus</i>, <i>homo neandertalensis</i>, <i>homo sapiens</i>, ewolucja, paleolit - wymienia w kolejności etapy ewolucji człowieka - opisuje warunki życia ludzi w czasach prahistorycznych - podaje nazwy najważniejszych wynalazków człowieka z 	<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne kolejnych etapów ewolucji człowieka - podaje najistotniejsze cechy wyglądu różnych gatunków człowiekowatych i ich umiejętności - wskazuje na mapie kierunki i trasy ekspansji gatunku 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia znaczenie tworzenia i praktycznego zastosowania narzędzi oraz opanowania umiejętności krzesania ognia dla rozwoju człowieka - wyjaśnia, na czym polegała zależność człowieka od przyrody - wymienia 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
-----------------------	---	--	--	---	--	---

			czasów prahistorycznych	ludzkiego	przyczyny powstania pierwszych dzieł sztuki praludzi	
Tajemnice sprzed wieków – Jak zbadano pochodzenie człowieka?	<ul style="list-style-type: none"> - teorie dotyczące powstania człowieka - Karol Darwin i jego odkrycie - zadania antropologii 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia główne założenia teorii Karola Darwina - wymienia teorie dotyczące powstania człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: ewolucjonizm, antropologia - opisuje, czym zajmuje się antropolog - omawia sposoby ustalania wieku znalezisk 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia teorię ewolucji Karola Darwina - wyjaśnia różnice między teorią kreacjonizmu a ewolucjonizmu 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia znaczenie badań naukowych oraz wykorzystania różnych technologii dla poznania historii człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje argumenty zwolenników i przeciwników ewolucjonizmu Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Czas wielkich przemian	<ul style="list-style-type: none"> - wpływ zmian klimatu na życie człowieka - rewolucja neolityczna - początki rolnictwa i 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: rewolucja neolityczna, osiadły tryb życia, osada, epoka brązu, epoka żelaza - przedstawia zmiany, które zaszły w życiu człowieka w 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: neolit, megalit - określa ramy chronologiczne rewolucji neolitycznej - opisuje życie codzienne ludzi przed rewolucją 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia wpływ zmian klimatycznych na tryb życia człowieka pierwotnego - omawia tryb życia i zajęcia ludzi epoki 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia tryb życia i zajęcia ludzi epoki neolitu - charakteryzuje wygląd osad neolitycznych - opisuje wygląd i 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia słuszność określenia <i>rewolucja</i> dla zmian, które zaszły w życiu człowieka

	<p>hodowli</p> <ul style="list-style-type: none"> - pierwsze osady - budowle megalityczne - początek metalurgii 	<p>okresie neolitu</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwy metali wykorzystywanych przez praludzi do wytopu broni, narzędzi, ozdób 	<p>neolityczną</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia sposób wytopu brązu i żelaza 	<p>neolitu</p> <ul style="list-style-type: none"> - nazywa i lokalizuje na mapie pozostałości najstarszej znanej osady ludzkiej - wskazuje na mapie miejsce położenia najbardziej znanej budowli megalitycznej - wyjaśnia, jakie zmiany nastąpiły w życiu człowieka dzięki opanowaniu umiejętności wytopu metali 	<p>funkcje budowli megalitycznych</p>	<p>w okresie neolitu</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>W kraju Sumerów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Mezopotamii - powstanie pierwszych państw - organizacja państwa Sumerów - osiągnięcia cywilizacji sumeryjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: cywilizacja, Mezopotamia, system irygacyjny, Sumerowie, miasto-państwo - lokalizuje na mapie Mezopotamię - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Mezopotamii - wymienia osiągnięcia 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje ramy chronologiczne istnienia cywilizacji sumeryjskiej - poprawnie posługuje się terminami: Żyzny Półksiężyc, król-kapłan, zikkurat - określa rolę rzek w starożytnej Mezopotamii - opisuje wygląd miast sumeryjskich 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje oddziaływanie warunków naturalnych na życie mieszkańców Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację państwa Sumerów - przedstawia związek między budową i utrzymaniem sieci irygacyjnej a powstaniem pierwszych państw 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jaki wpływ na organizację pierwszych państw miało ich położenie geograficzne oraz warunki naturalne <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i

		Sumerów				wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Babilonia i Assyria	<ul style="list-style-type: none"> - państwo babilońskie - Hammurabi i jego kodeks prawny - Babilon - państwo asyryjskie - organizacja armii asyryjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Babilon, Kodeks Hammurabiego, politeizm - określa, kim był i czym zastąpił Hammurabi - lokalizuje na mapie państwo babilońskie i asyryjskie - omawia najważniejsze zasady prawne zapisane w Kodeksie Hammurabiego 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 2 tys. lat p.n.e., XVIII w. p.n.e., VII w. p.n.e., 612 r. p.n.e., VI w. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: Aszur, Niniwa, wiszące ogrody, rydwan - określa, kim byli czym zastąpili: Nabuchodonozor II, Sargon II Wielki, Asurbanipal 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację państwa babilońskiego - prezentuje najważniejsze fakty z historii Asyrii i Babilonii - interpretuje zasadę „oko za oko, ząb za ząb” - omawia system religijny starożytnej Babilonii - przedstawia osiągnięcia cywilizacji asyryjskiej - wymienia rodzaje wojsk wchodzących w skład armii asyryjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia starożytny system prawny - omawia system religijny starożytnej Babilonii - wymienia czynniki, które umożliwiły Asyryjczykom prowadzenie skutecznej polityki podbojów 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa dla sprawnego funkcjonowania państwa Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

<p>W Egipcie faraonów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Egiptu - Nil i jego rola - organizacja państwa egipskiego - społeczeństwo starożytnego Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Egipt Górny, Egipt Dolny, faraon - lokalizuje na mapie Egipt - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Egipcie 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 3 tys. lat p.n.e., XIII w. p.n.e., 31 r. p.n.e. - podaje ramy chronologiczne istnienia cywilizacji egipskiej - przedstawia najważniejsze dokonania Ramzesa II - charakteryzuje strukturę społeczeństwa egipskiego - określa zakres władzy faraona 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej - omawia organizację państwa egipskiego - opisuje państwo egipskie za panowania Ramzesa II 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia słuszność określenia „Egipt – darem Nilu” - tłumaczy, jaką rolę odgrywały poszczególne warstwy społeczeństwa egipskiego - prezentuje dzieje Egiptu w I tysiącleciu p.n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje i ocenia źródła potęgi starożytnego Egiptu Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Piramidy, mumie i hieroglify</p>	<ul style="list-style-type: none"> - religia Egipcjan - wiara w życie pozagrobowe - osiągnięcia cywilizacji egipskiej - pochówek zmarłych – mumifikacja, grobowce, piramidy 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: politeizm, mumia, mumifikacja, sarkofag, piramida, hieroglify - wymienia imiona najważniejszych bogów egipskich - przedstawia największe osiągnięcia cywilizacji egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 2500 r. p.n.e., 1313 r. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: sfinks, Dolina Królów - podaje nazwy najśłynniejszych piramid egipskich 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia cechy charakterystyczne wyglądu wybranych bogów egipskich - omawia rolę religii w życiu starożytnych Egipcjan - podaje przyczyny mumifikacji zwłok - tłumaczy, czym były i jak budowano 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przeznaczenie Doliny Królów - opisuje etapy procesu mumifikacji - określa cechy religii starożytnego Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wkład mieszkańców Egiptu w rozwój cywilizacji Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w

				egipskie piramidy		twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Tajemnice sprzed wieków – Jak dawniej badano zabytki starożytnego Egiptu?	- początki archeologii w Egipcie - odkrycie grobowca Tutenchamona			- przedstawia dokonania postaci: Howarda Cartera, lorda Carnarvona - omawia okoliczności odkrycia grobowca Tutenchamona - opisuje wygląd grobowca Tutenchamona - opowiada, czego dotyczy tzw. klątwa Tutenchamona	- zna wydarzenia związane z datami: 1798 r., 1922 r. - przedstawia dokonania Tutenchamona - wyjaśnia różnice między dawną a współczesną archeologią - określa okoliczności, w których doszło do rozpoczęcia badań archeologicznych w Egipcie - ocenia postawę pierwszych badaczy dziejów Egiptu	- samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Starożytny Izrael	- powstanie państwa Izrael - położenie geograficzne i warunki naturalne	- poprawnie posługuje się terminami: Hebrajczycy, Palestyna, Jahwe, Juda, Izrael, niewola babilońska, prorok, Mesjasz, monoteizm,	- określa ramy chronologiczne istnienia państwa żydowskiego - poprawnie posługuje się terminami: Kanaan,	- wskazuje na mapie szlak wędrówki Izraelitów z Egiptu do Kanaan i omawia jej przebieg	- opisuje okoliczności powstania państwa Izrael - określa rolę	- ocenia rolę Biblii jako źródła historycznego

	<p>Palestyny</p> <ul style="list-style-type: none"> - panowanie Dawida i Salomona - niewola babilońska - judaizm - Biblia 	<p>judaizm, dekalog</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili: Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon - lokalizuje na mapie Izrael - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne Palestyny 	<p>menora, Biblia, Tora, Arka Przymierza</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia dokonania Cyrusa II Wielkiego - opisuje wygląd świątyni jerozolimskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia sytuację narodu żydowskiego po śmierci Salomona - przedstawia okoliczności upadku państwa żydowskiego - charakteryzuje system wierzeń Izraelitów 	<p>proroków i Mesjasza w życiu Hebrajczyków</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia różnice między religią Żydów a wierzeniami pozostałych cywilizacji starożytnych 	<p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Indie i Chiny</p>	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Indii i Chin - powstanie państw na Półwyspie Indyjskim oraz w dorzeczu Huang-ho i Jangcy - buddyzm - hinduizm - organizacja państwa chińskiego - konfucjanizm - osiągnięcia cywilizacji Indii i Chin 	<ul style="list-style-type: none"> - określa czas powstania cywilizacji Indii i Chin - poprawnie posługuje się terminami: Ariowie, kasta, system kastowy, buddyzm, hinduizm, nirwana, Wielki Mur Chiński - lokalizuje na mapie Indii i Chin - omawia położenie geograficzne oraz warunki naturalne cywilizacji indyjskiej i chińskiej - wymienia osiągnięcia cywilizacji indyjskiej i chińskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Harappa, Mohendzo Daro, cytadela, terakotowa armia, humanitaryzm - zna i krótko charakteryzuje postaci Buddy i Konfucjusza 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zasady funkcjonowania społeczeństwa indyjskiego za rządów Ariów - opisuje organizację państwa chińskiego - wyjaśnia przyczyny budowy Wielkiego Muru Chińskiego - charakteryzuje system filozoficzny stworzony przez Konfucjusza 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje założenia buddyzmu i hinduizmu - prezentuje zasięg terytorialny buddyzmu w przeszłości i współcześnie 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ konfucjanizmu na budowę Cesarstwa Chińskiego <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

<p>Od rysunków naskalnych do alfabetu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ewolucja pisma - rodzaje pisma - materiały piśmiennicze - alfabet - osiągnięcia Fenicjan 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: piktogram, pismo klinowe, hieroglif, papirus, alfabet, Fenicjanie - wymienia rodzaje pisma, którymi posługiwali się ludy starożytne - podaje nazwy materiałów piśmienniczych stosowanych w starożytności 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje daty powstania poszczególnych rodzajów pisma - określa rolę pisma w starożytności - opisuje znaczenie alfabetu stworzonego przez Fenicjan 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny powstania pisma - przedstawia historię pisma - opisuje sposób produkcji papirusu 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polega wyższość pisma alfabetycznego nad pismem obrazkowym 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie powstania pisma dla rozwoju cywilizacji ludzkiej <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Tajemnice sprzed wieków – Jak odczytano pismo Egipcjan?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kamień z Rosetty - okoliczności odczytania pisma starożytnych Egipcjan - znaczenie hieroglifów egipskich 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: hieroglif, pismo demotyczne i hieratyczne, alfabet grecki 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim był i czym zastąpił Jean-François Champollion - poprawnie posługuje się terminami: Kamień z Rosetty, kartusz 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zasady posługiwania się hieroglifami - podaje okoliczności odnalezienia Kamienia z Rosetty 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 1799 r., 1824 r. - opisuje, w jaki sposób odszyfrowano hieroglify egipskie - wymienia cechy charakteryzujące rzetelnego badacza 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ pisma hieroglificznego na inne cywilizacje w obszarze Żyznego Półksiężyca <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i

						<p>wnioski</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
ROZDZIAŁ II: ANTYCZNA GRECJA						
Świat Hellenów	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Grecji - zajęcia Hellenów - organizacja miast-państw - kultura minojska i mykeńska - czynniki jednoczące Greków - kolonizacja grecka 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne Grecji - poprawnie posługuje się terminami: Hellada, Hellenowie, polis, agora, kolonizacja, kolonia, metropolia - lokalizuje na mapie Grecję - opisuje życie i zajęcia mieszkańców Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne istnienia kultury minojskiej i mykeńskiej - poprawnie posługuje się terminami: kultura minojska, kultura mykeńska - wskazuje na mapie zasięg kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia wpływ warunków naturalnych na życie i zajęcia Greków, a także na organizację państwowości greckiej - opisuje wygląd greckiej polis - wymienia przyczyny kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje kulturę minojską i mykeńską - tłumaczy, jaką funkcję pełniła agora - przedstawia przebieg kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - określa czynniki jednoczące Greków Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Demokratyczne Ateny	<ul style="list-style-type: none"> - zasady funkcjonowania demokracji ateńskiej - społeczeństwo Aten 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Ateny, Attyka, demokracja, zgromadzenie ludowe (eklezja), Akropol 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 508 r. p.n.e. - przedstawia dokonania Peryklesa 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje proces kształtowania się demokracji ateńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - formułuje wnioski dotyczące wpływu demokracji ateńskiej na

	<ul style="list-style-type: none"> - instytucje władzy w Atenach - ostracyzm - wygląd starożytnych Aten 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Ateny - wymienia nazwy organów władzy ateńskiej polis - określa, które warstwy społeczne posiadały prawa polityczne, a które były ich pozbawione 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: demagog, strateg, ostracyzm, agora - charakteryzuje społeczeństwo Aten - opisuje życie codzienne i zajęcia Ateńczyków - omawia cechy charakterystyczne demokracji 	<p>współczesną</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jaką rolę w demokracji ateńskiej odgrywał ostracyzm - opisuje wygląd starożytnych Aten 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia dokonania Peryklesa i jego zasługi w rozwoju demokracji ateńskiej 	<p>rozwój państw demokratycznych w przyszłości</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>W starożytnej Sparcie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sparta - mieszkańcy Sparty - ustrój Sparty - wychowanie spartańskie - obyczaje Spartan 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Sparta, Lakonia, heloci, periojkiowie - lokalizuje na mapie Spartę - opisuje życie i zajęcia Spartan - omawia charakterystyczne cechy ustroju Sparty - tłumaczy, na czym polegało wychowanie spartańskie 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim był i czym zastąpił Likurg - poprawnie posługuje się terminami: geruzja (rada starszych), eforzy, zgromadzenie ludowe - omawia zadania organów władzy w polis - charakteryzuje społeczeństwo spartańskie - wyjaśnia znaczenie powiedzeń: „z tarczą lub na tarczy”, „mówić 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę i zadania królów spartańskich - tłumaczy, jaką pozycję w społeczeństwie spartańskim zajmowały kobiety - przedstawia okoliczności upadku państwa spartańskiego - wskazuje różnice między ustrojem 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje oceny ustroju Sparty - przedstawia związek między małą liczbą Spartan a ich sposobem wychowania i życia - ocenia reguły, którym podlegało życie Spartan 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje genezę różnic ustrojowych starożytnej Grecji <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób

			lakonicznie”	Sparty i Aten		- wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Wojny perskie	<ul style="list-style-type: none"> - armia grecka - skutki wojen grecko-perskich - organizacja armii greckiej - przyczyny konfliktów grecko-perskich - przebieg wojen Greków z Persami - najstynniejsi dowódcy greccy 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą VI w. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: hoplita, falanga, Persja, Maraton, Termopile, Salamina, Plateje - lokalizuje na mapie Persję i Grecję - wymienia główne przyczyny wojen grecko-perskich - wskazuje na mapie trasy wypraw Persów przeciwko Grekom oraz miejsca najważniejszych bitew 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e., 479 r. p.n.e. - wymienia dokonania i wyjaśnia znaczenie postaci: Dariusza, Kserksesa, Miltiadesa, Leonidasa i Temistoklesa - analizuje przyczyny wojen grecko-perskich - poprawnie posługuje się terminami: hoplon, Nieśmiertelni, triera - opisuje taktykę walki stosowaną przez Greków 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia wygląd i uzbrojenie greckiego hoplity - opisuje wygląd triery - przedstawia przebieg konfliktu grecko-perskiego - wyjaśnia symboliczne znaczenie słów: „Termopile”, „Przechodniu, powiedz Sparcie, że tu leżymy, wierni jej prawom” - podaje podstawowe informacje dotyczące państwa perskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia dokonania greckich dowódców - wyjaśnia pochodzenie tradycji biegu maratońskiego - ocenia postawę wojowników spartańskich walczących pod Termopilami - tłumaczy, jakie czynniki zadecydowały o ostatecznym sukcesie Greków 	<ul style="list-style-type: none"> - określa wpływ wojen grecko-perskich na późniejsze dzieje starożytnej Grecji Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Wierzenia starożytnych Greków	<ul style="list-style-type: none"> - bogowie greccy - świątynie i obrzędy - wyrocznia - Akropol 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Olimp, wyrocznia, Akropol, mit, heros - lokalizuje na mapie Olimp i Delfy 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: tytani, Pytia - charakteryzuje system wierzeń starożytnych Greków - wskazuje atrybuty 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę wyroczni w życiu Greków - opisuje wygląd ateńskiego Akropolu - wyjaśnia znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy rolę mitów w życiu Greków - odszukuje w mitach wartości uniwersalne 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę religii jako czynnika jednoczącego Greków

	<ul style="list-style-type: none"> - mitologia grecka 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje imiona głównych bogów i bogiń greckich oraz dziedziny życia, którym patronowali - wymienia imiona najstynniejszych herosów greckich 	poszczególnych bóstw	mitu o Prometeuszu <ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polega postawa prometejska 		Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Igrzyska olimpijskie	<ul style="list-style-type: none"> - sport w życiu Greków - związek zawodów sportowych z religią - przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich - greckie obiekty sportowe - bohaterowie antycznych igrzysk 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 776 r. p.n.e., 1896 r. - poprawnie posługuje się terminami: gimnazjon, igrzyska, olimpiada, Olimpia, pięciobój olimpijski - lokalizuje na mapie Olimpię - wymienia dyscypliny sportowe znane starożytnym Grekom 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 393 r. n.e. - poprawnie posługuje się terminami: agon, hipodrom - wyjaśnia rolę sportu w życiu Greków - opisuje przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sposób traktowania zwycięzców igrzysk przez Greków - przedstawia podobieństwa i różnice między starożytnymi a współczesnymi igrzyskami olimpijskimi 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę igrzysk olimpijskich w podtrzymywaniu jedności starożytnej Hellady 	Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

<p>Kultura starożytnej Grecji</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teatr grecki - literatura grecka - malarstwo i rzeźba - architektura - najwięksi przedstawiciele kultury greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim byli Homer i Fidiusz oraz podaje tytuły ich dzieł - poprawnie posługuje się terminami: Wielkie Dionizje, koturny, dramat, tragedia, komedia, „Iliada”, „Odyseja” - przedstawia okoliczności narodzin teatru greckiego - prezentuje najważniejsze osiągnięcia kultury greckiej - wymienia nazwy greckich porządków architektonicznych 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 750 r. p.n.e., ok. 534 r. p.n.e. - krótko charakteryzuje postaci: Sofoklesa, Arystofanesa i Myrona, wymieniając ich kluczowe dzieła - poprawnie posługuje się terminami: skene, proskenion, orchestra, theatron, meandry, malarstwo czarnofigurowe i czerwonofigurowe - opisuje przebieg Wielkich Dionizji 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zasady obowiązujące w teatrze greckim - przedstawia różnice między grecką tragedią a komedią - opisuje wygląd teatru greckiego - określa różnice pomiędzy porządkami architektonicznymi występującymi w starożytnej Grecji - podaje nazwy stylów malarskich stosowanych przez starożytnych Greków 	<ul style="list-style-type: none"> - przytacza najważniejsze informacje dotyczące treści „Iliady” i „Odysei” - wskazuje cechy charakterystyczne rzeźby i malarstwa greckiego - omawia rolę teatru w życiu starożytnych Greków 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje społeczną rolę teatru w starożytnej Grecji i współcześnie Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Filozofowie i wynalazcy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - filozofia grecka - najśłynniejsze greckie szkoły - matematyka - historia i geografia - najwybitniejsi reprezentanci nauki greckiej - greckie wynalazki 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim byli i czym zasłynęli: Sokrates, Platon, Arystoteles, Pitagoras, Herodot, Tukidydes, Archimedes - poprawnie posługuje się terminami: filozofia, logika - wymienia zagadnienia będące przedmiotem zainteresowania filozofów - opisuje dokonania 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: VII–VI w. p.n.e., V w. p.n.e., IV w. p.n.e., III w. p.n.e., II w. n.e. - krótko charakteryzuje dokonania: Heraklita z Efezu, Demokryta z Abdery, Talesa z Miletu, Euklidesa, Klaudiusza Ptolemeusza - poprawnie posługuje się terminami: Akademia Platońska, Liceum, 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje okoliczności narodzin filozofii - przedstawia poglądy najśłynniejszych filozofów greckich 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę filozofii w życiu starożytnych Greków - ocenia wkład greckich filozofów i wynalazców w rozwój różnych dziedzin nauki 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje kontynuację myśli filozoficznej starożytnych Greków we współczesnych systemach filozoficznych (na wybranych przykładach)

		przedstawiciele nauki greckiej	klepsydra			<p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Tajemnice sprzed wieków</p> <p>– Czy „ogniste zwierciadła” Archimedes’a istniały naprawdę?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - osiągnięcia Archimedes’a - „ogniste zwierciadła” 			<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia dokonania Archimedes’a - poprawnie posługuje się terminami: „ogniste zwierciadła”, eureka (heureka) - wymienia wynalazki Archimedes’a i omawia ich zastosowanie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia domniemaną zasadę działania „ognistych zwierciadeł” - tłumaczy konieczność wykorzystania różnych metod badawczych dla potwierdzenia autentyczności zjawisk i wydarzeń historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Podboje Aleksandra Macedońskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Grecja po wojnach perskich - Aleksander Macedoński - wyprawa 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili Filip II i Aleksander Wielki - poprawnie posługuje się terminami: Związek Morski, 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 334p.n.e., 333 r. p.n.e, 331 r. p.n.e., 323 r. p.n.e. 338 r. p.n.e - przedstawia dokonania 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje proces tworzenia potęgi Macedonii przez Filipa II - opisuje przebieg 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie klęski Greków w bitwie pod Cheroneą - wymienia 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje analizy upadku starożytnego świata Grecji i sukcesu

	<p>Aleksandra przeciwko Persji</p> <ul style="list-style-type: none"> - imperium macedońskie - kultura hellenistyczna - państwa hellenistyczne 	<p>wojna peloponeska, Issos, Gaugamela, kultura hellenistyczna</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Macedonię - wskazuje na mapie trasę wyprawy Aleksandra, miejsca najważniejszych bitew i zajęte terytoria 	<p>Dariusza III</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Cheronea, węzeł gordyjski - wyjaśnia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej - podaje przyczyny i skutki podboju Persji przez Aleksandra 	<p>wyprawy Aleksandra przeciwko Persom</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia sytuację w Grecji po zakończeniu wojen z Persją - omawia organizację imperium macedońskiego - podaje cechy charakterystyczne kultury hellenistycznej 	<p>okoliczności powstania państw hellenistycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ jednostki na proces kształtowania dziejów 	<p>Macedonii</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Tajemnice sprzed wieków</p> <p>– Jak wyglądała latarnia morska na Faros?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - latarnia na Faros - badania archeologiczne pozostałości po latarni 			<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia dokonania postaci: Sostratos, Ptolemeusza I, Ptolemeusza II - lokalizuje na mapie wyspę Faros i port w Aleksandrii - omawia okoliczności budowy latarni na Faros 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje prawdopodobny wygląd latarni - wyjaśnia znaczenie prowadzenia badań archeologicznych dla lepszego poznania historii i dokonań człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> - określa ekonomiczną i strategiczną rolę latarni morskiej na Faros i portu w Aleksandrii <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób

						- wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
ROZDZIAŁ III: IMPERIUM RZYMSKIE						
Początki Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> - Italia – położenie geograficzne i warunki naturalne - legenda o założeniu Rzymu - monarchia rzymska i jej upadek - społeczeństwo Rzymu - podbój Italii przez Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 753 r. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: wilczyca kapitolinińska, patrycjusz, plebejusz - lokalizuje na mapie Italię i Rzym - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Italii - określa ramy chronologiczne istnienia monarchii w Rzymie - wymienia nazwy warstw społecznych w starożytnym Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 389 r. p.n.e., 509 r. p.n.e - przedstawia postacie legendarnych założycieli Rzymu: Romulusa i Remusa - opowiada legendę o założeniu Rzymu - poprawnie posługuje się terminami: Etruskowie, Italikowie, Latynowie, Lacjum, Galowie - wskazuje na mapie terytoria w Italii podbite przez Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia okoliczności obalenia monarchii w Rzymie - określa rolę i zadania poszczególnych warstw społecznych starożytnego Rzymu - podaje nazwy ludów italskich podbitych przez wojska rzymskie 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia imiona królów panujących w Rzymie - charakteryzuje panowanie kolejnych władców rzymskich - przedstawia etapy podboju Italii przez Rzymian - wyjaśnia znaczenie wyrażenia „pyrrusowe zwycięstwo” 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje wpływ warunków naturalnych na kierunki rozwoju cywilizacji rzymskiej i greckiej Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Tajemnice sprzed wieków – Jak poznano	<ul style="list-style-type: none"> - pochodzenie Etrusków - osiągnięcia cywilizacji etruskiej 			<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim był i czym zastąpił Herodot - lokalizuje na mapie siedziby Etrusków w 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim był i czym zastąpił Dionizjusz z Halikarnasu - omawia 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje osiągnięcia cywilizacji etruskiej z osiągnięciami wcześniejszych

<p>pochozenie Etrusków?</p>				<p>Italii</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie prawdopodobne miejsca pochodzenia Etrusków - wymienia osiągnięcia cywilizacji etruskiej 	<p>organizację państwa etruskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje tryb życia i zajęcia Etrusków - dostrzega rolę współczesnych technologii w procesie poznawania dziejów 	<p>cywilizacji starożytnych</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Republika rzymska</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ustrój państwa rzymskiego - urzędnicy rzymscy - zasady funkcjonowania republiki - rola plebejuszy w państwie rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: republika, zgromadzenie ludowe, senat, konsul, pretor, cenzor, edyl, kwestor, trybun ludowy, veto - omawia zadania zgromadzenia ludowego, senatu 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: kolegalność, dyktator, liktor - przedstawia zasady funkcjonowania republiki rzymskiej - omawia zadania poszczególnych urzędników rzymskich 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a republiką rzymską 	<ul style="list-style-type: none"> - określa istotę sporu o prawa polityczne plebejuszy i sposób jego rozwiązania - podaje cechy, które powinien posiadać wzorowy obywatel Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje istotę republiki rzymskiej jako formy państwa <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą

						aktywność w czasie zajęć
Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> - armia rzymska - wojny punickie - ekspansja Rzymu po wojnach punickich - podbój Galii przez Juliusza Cezara 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 264–241 r. p.n.e., 218–201 r. p.n.e., 149–146 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zastąpili: Hannibal, Juliusz Cezar - poprawnie posługuje się terminami: legion, wojny punickie, Kartagina, Imperium Rzymskie - wskazuje na mapie terytoria zajęte przez Rzymian podczas wojen punickich 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 216 r. p.n.e., 202 r. p.n.e., 52 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zastąpili: Scypion, Wercyngetoryks - poprawnie posługuje się terminami: oddział inżynieryjny, Kanny, Zama, Alezja - określa przyczyny i skutki wojen punickich - wskazuje na mapie terytoria zajęte przez Rzymian w II i I w. p.n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg wojen punickich - opisuje wygląd i elementy uzbrojenia rzymskiego legionisty - wymienia typy oddziałów wchodzących w skład armii 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje dokonania Hannibala i określa ich znaczenie - charakteryzuje taktykę walki stosowaną przez Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje analizy porównawczej taktyki walki Rzymian, Greków i Macedończyków Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Upadek republiki rzymskiej	<ul style="list-style-type: none"> - skutki podbojów rzymskich - niewolnictwo w Rzymie – powstanie Spartakusa - kryzys republiki rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 44 r. p.n.e., 31 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zastąpili: Spartakus, Oktawian, Kleopatra - poprawnie posługuje się terminami: prowincja, namiestnik, łuk triumfalny, 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 71 r. p.n.e., 60 r. p.n.e., 48 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zastąpili: Pompejusz, Krassus, Marek Antoniusz - poprawnie posługuje się terminami: triumf, sieciarz, samnita, arystokracja, 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sposób organizacji prowincji rzymskich - opisuje przebieg pochodu triumfalnego - wyjaśnia, na czym polegały walki gladiatorów 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje przebieg wojen domowych w Rzymie - lokalizuje na mapie miejsca bitew z okresu wojen domowych 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje analizy porównawczej ustroju republiki rzymskiej sprzed i w trakcie dyktatury Gajusza Juliusza Cezara Ponadto:

	<ul style="list-style-type: none"> - wojny domowe - rządy Juliusza Cezara 	<p>gladiator</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia korzyści, jakie Rzym czerpał z posiadania prowincji - wyjaśnia, skąd pochodzili niewolnicy rzymscy 	<p>Farsalos, Akcjum</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę triumfu w starożytnym Rzymie - omawia skutki podbojów rzymskich - podaje przyczyny i przejawy kryzysu republiki rzymskiej - przedstawia sytuację niewolników w państwie rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg powstania Spartakusa - wymienia dokonania Juliusza Cezara - przedstawia okoliczności śmierci Kleopatry 		<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Cesarstwo rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja i ustrój cesarstwa - panowanie Oktawiana Augusta - rozwój terytorialny cesarstwa - rzymskie drogi - barbarzyńcy 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim był i czym zastąpił Oktawian August - poprawnie posługuje się terminami: pryncypat, cesarz, cesarstwo, barbarzyńcy - określa znaczenie dróg dla funkcjonowania Imperium Rzymskiego - wymienia nazwy towarów sprowadzanych do Rzymu - wskazuje na mapie prowincje podbite przez Rzymian w okresie cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia dokonania Trajana - poprawnie posługuje się terminami: <i>pax romana</i>, romanizacja, bursztynowy szlak, limes, Wał Hadriana, Dakowie - lokalizuje na mapie bursztynowy szlak - opowiada, w jaki sposób budowano drogi w państwie rzymskim - wyjaśnia zasady pryncypatu - omawia relacje cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia sytuację w państwie rzymskim po zakończeniu wojen domowych - określa zakres władzy cesarza - wyjaśnia znaczenie powiedzenia: „Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu” - przedstawia organizację państwa rzymskiego za czasów cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia słuszność twierdzenia, że cesarstwo było „komiedią republiki” - omawia sposób funkcjonowania gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia politykę cesarstwa w okresie <i>pax romana</i> Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

			z barbarzyńskimi sąsiadami			
Życie w Wiecznym Mieście	<ul style="list-style-type: none"> - miasto Rzym - domy Rzymian - religia rzymska - Forum Romanum - architektura rzymska 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Forum Romanum, łaźnia (termy), amfiteatr, westalki - omawia funkcje Forum Romanum i łaźni rzymskich - wymienia rozrywki starożytnych Rzymian - podaje imiona najważniejszych bogów rzymskich 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: atrium, perystyl, Ołtarz Pokoju - opisuje wygląd starożytnego Rzymu - opisuje wygląd domu bogatego Rzymianina - przedstawia system wierzeń rzymskich 	<ul style="list-style-type: none"> - określa warunki życia w mieście - porównuje Forum Romanum z ateńską agorą - określa podobieństwa między religią rzymską a grecką - opisuje wygląd rzymskiej świątyni 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice w sposobie życia zamożnych i ubogich Rzymian - omawia zmiany w wyglądzie Rzymu wprowadzone za panowania Oktawiana Augusta - wyjaśnia przyczyny popularności kultu bogów przejętego od ludności z terenów podbitych 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje styl życia mieszkańca starożytnego Rzymu i starożytnych Aten <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Tajemnice sprzed wieków – Jak odkryto Pompeje?	<ul style="list-style-type: none"> - okoliczności zniszczenia miasta - odkrycie ruin Pompejów - wygląd starożytnego miasta 			<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 79 r. n.e. - lokalizuje na mapie Pompeje - określa okoliczności zniszczenia miasta - opisuje wygląd rzymskiego domu na podstawie wykopalisk 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 1748 r., 1861 r. - przedstawia dokonania Giuseppe Fiorellego - omawia wygląd Pompejów - wyjaśnia, na czym polega praca 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ odkrycia ruin Pompejów dla rozwoju wiedzy o Imperium Rzymskim <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i

				w Pompejach	archeologa	wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Osiągnięcia Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> - związki między kulturą rzymską i grecką - Koloseum - akwedukty - prawo rzymskie - literatura rzymska 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili: Wergiliusz, Horacy, Owidiusz, Liwiusz, Tacyt, Swetoniusz - poprawnie posługuje się terminami: Koloseum, akwedukt, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana - wymienia osiągnięcia kultury i architektury rzymskiej - wyjaśnia, do czego służyły Koloseum i akwedukty - podaje nazwy rzymskich zbiorów praw - wymienia przedstawicieli rzymskiej literatury i historii 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 449 r. p.n.e., 125 r. n.e., 70–82 r. n.e. - określa, kim byli i czym zastąpili: Galen, Wespazjan, Tytus, Justynian, Mecenas - poprawnie posługuje się terminami: mozaika, mecenas - przedstawia sposób budowy akweduktów - omawia najważniejsze zasady prawne obowiązujące w starożytnym Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przejawy oddziaływania kultury greckiej na rzymską - opisuje wygląd i funkcje Koloseum - omawia osiągnięcia rzymskie w dziedzinie prawa - wymienia dokonania przedstawicieli rzymskiej literatury i historii 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę prawa rzymskiego jako podstawy współcześnie funkcjonujących systemów prawnych <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć 	
Pierwsi	- Palestyna w czasach	- zna wydarzenie związane z	- zna wydarzenia związane z datami: 303–304 r., 313 r.,	- określa sytuację narodu żydowskiego	- opisuje organizację Kościoła	- ocenia rolę chrześcijaństwa w

chrześcijanie	<p>rzymskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jezus i jego nauki - powstanie i rozwój chrześcijaństwa - symbole chrześcijańskie - zasady wiary chrześcijańskiej - prześladowania pierwszych chrześcijan - zwycięstwo religii chrześcijańskiej - podziały w Kościele chrześcijańskim 	<p>datą 7–4 r. p.n.e.</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje działalność i znaczenie postaci: Heroda Wielkiego, Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu - poprawnie posługuje się terminami: Mesjasz, apostołowie, chrześcijaństwo, Pismo Święte, Ewangelia, katolicy, papież - charakteryzuje działalność Jezusa z Galilei - wymienia imiona autorów Ewangelii - omawia najważniejsze zasady wiary chrześcijańskiej - określa symbole chrześcijaństwa 	<p>392 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili: Trajan, Konstantyn Wielki, Teodozjusz Wielki - poprawnie posługuje się terminami: chrystogram, teologia, sobór, heretyk, zabobon - przedstawia okoliczności, w których chrześcijaństwo stało się religią panującą w Rzymie - lokalizuje na mapie zasięg chrześcijaństwa do V w. n.e. 	<p>pod panowaniem Rzymian</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia działalność apostołów - wyjaśnia przyczyny popularności chrześcijaństwa w starożytnym Rzymie - podaje przyczyny prześladowań chrześcijan - wymienia nazwy odłamów religii chrześcijańskiej - podaje nazwy ksiąg wchodzących w skład Nowego Testamentu 	<p>chrześcijańskiego w pierwszych wiekach jego istnienia</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przyczyny i konsekwencje sporów wewnątrz Kościoła chrześcijańskiego 	<p>Cesarstwie Rzymskim</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Koniec świata starożytnego	<ul style="list-style-type: none"> - kryzys cesarstwa rzymskiego - podział cesarstwa - wędrówka ludów - Hunowie - upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 395 r., 476 r. - wyjaśnia, kim byli i czym zastąpili: Konstantyn Wielki, Teodozjusz Wielki - poprawnie posługuje się terminami: wielka wędrówka ludów, barbarzyńcy 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 451 r. - wyjaśnia, kim byli i czym zastąpili: Atylla Dioklecjan Odoaker, Romulus Augustulus - poprawnie posługuje się terminami: Wandal, Hun 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia sytuację w państwie rzymskim w III i IV w. - wskazuje przejawy kryzysu w państwie rzymskim - określa sytuację Rzymu w czasie 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje próby reform podejmowane przez cesarzy rzymskich: Dioklecjana, Konstancyna i Teodozjusza - omawia symboliczne 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje oceny wpływu wewnętrznych i zewnętrznych przyczyn upadku cesarstwa <p>Ponadto:</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie linię podziału cesarstwa rzymskiego na część wschodnią i zachodnią - wymienia nazwy plemion barbarzyńskich atakujących cesarstwo - lokalizuje na mapie tereny cesarstwa objęte wędrówką ludów 	<ul style="list-style-type: none"> - określa wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> wędrówki ludów - opisuje tryb życia Hunów - wyjaśnia, w jaki sposób barbarzyńcy przyczynili się do zniszczenia Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> znaczenie daty 476 r. 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
--	--	---	--	--	---	---

ROZDZIAŁ IV: POCZĄTKI ŚREDNIOWIECZA

1. Bizancjum	<ul style="list-style-type: none"> - sytuacja w Bizancjum po upadku Rzymu - panowanie Justyniana I Wielkiego - wzrost znaczenia Konstantynopola - Hagia Sophia - kultura i nauka w Bizancjum - początki rozłamu w Kościele chrześcijańskim 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 395 r. - określa, kim był i czym zastąpił Justynian I Wielki - poprawnie posługuje się terminami: Bizancjum, Hagia Sophia, katolicyzm, prawosławie - lokalizuje na mapie Konstantynopol i cesarstwo bizantyjskie - wymienia nazwy terytoriów podbitych przez Justyniana 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 330 r., 527 r. - poprawnie posługuje się terminami: ogień grecki, ikona, bazylika - prezentuje osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i nauki - określa wpływ warunków geograficznych na znaczenie Konstantynopola - poprawnie stosuje nazwy <i>katolicyzm</i> i <i>prawosławie</i> dla poszczególnych odłamów Kościoła chrześcijańskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje okoliczności powstania Konstantynopola - wymienia reformy wprowadzone przez Justyniana I Wielkiego - omawia ustrój Bizancjum - opisuje wygląd świątyni Hagia Sophia - wyjaśnia znaczenie określenia <i>Nowy Rzym</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sytuację w Bizancjum po upadku Rzymu - określa czynniki decydujące o sile militarnej Bizancjum - przedstawia sytuację Kościoła chrześcijańskiego po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice między Kościołem wschodnim a zachodnim Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
--------------	--	--	---	--	---	--

<p>Początki islamu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Arabowie - działalność Mahometa - islam – zasady wiary - meczet - podboje arabskie - nauka i kultura Arabów 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 622 r. - poprawnie posługuje się terminami: islam, Allah, muzułmanie, hidżra, Koran, meczet, minaret - lokalizuje na mapie Półwysep Arabski oraz miasta: Mekkę i Medynę - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące na Półwyspie Arabskim - opisuje warunki życia i zajęcia Arabów - wymienia filary wiary arabskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 630 r., 632 r., 711 r. - przedstawia dokonania Mahometa - poprawnie posługuje się terminami: szariat, dżihad, świątynia Kaaba, kalif, arabeska - wskazuje na mapie kierunki i zasięg podbojów Arabów - prezentuje osiągnięcia arabskie w dziedzinie kultury i nauki 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności, w których doszło do powstania islamu - opisuje wygląd meczetu - omawia organizację państwa arabskiego - charakteryzuje stosunek Arabów do podbitych narodów 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę Arabów w rozpowszechnianiu osiągnięć ludów podbitych oraz rozwoju spuścizny starożytnych cywilizacji - dostrzega znaczenie idei świętej wojny dla rozprzestrzeniania się religii arabskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje związki między islamem, chrześcijaństwem i judaizmem Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Państwo Franków</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Europa zachodnia po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego - Merowingowie i Karolingowie - Karol Wielki i odnowienie cesarstwa na zachodzie 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 800 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Pepin Krótki, Karol Wielki - poprawnie posługuje się terminami: majordom, marchia, margrabia, hrabia, hrabstwo renesans karoliński - lokalizuje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 496 r., 732 r., 814 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Chlodwig, Karol Młot, Einhard - poprawnie posługuje się terminami: arianizm, siedem sztuk wyzwolonych, minuskuła, retoryka, dialektyka, kaligrafia, 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia sytuację polityczną w Europie zachodniej po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego - omawia organizację państwa Franków - opisuje sposób przejścia władzy w państwie Franków przez dynastię 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie zwycięstwa Franków w bitwie pod Poitiers - uzasadnia słuszność określenia <i>renesans karoliński</i> dla zmian w kulturze i nauce, które nastąpiły w 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia związek między rozwojem kultury i nauki a utrzymaniem silnego państwa Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i

	<ul style="list-style-type: none"> - kultura, nauka i sztuka w państwie Franków 	<p>pierwotne siedziby Franków</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje życie codzienne i zajęcia Franków - określa zasięg terytorialny państwa Franków - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Karola Wielkiego 	<p>manuskrypt, miniatura</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga - przedstawia rozwój kultury i nauki za panowania Karola Wielkiego 	<p>Karolingów</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezentuje dokonania Karola Wielkiego - określa znaczenie koronacji cesarskiej Karola 	<p>VIII i IX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ Karola Wielkiego na proces kształtowania się średniowiecznej Europy 	<p>wnioski</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Rzesza Ottonów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podział państwa Franków - cesarstwo Ottonów - Otton I i Otton III - idea uniwersalizmu 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 843 r., 962 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Otton I, Otton III - poprawnie posługuje się terminami: traktat w Verdun, uniwersalizm - wymienia postanowienia traktatu w Verdun - lokalizuje na mapie państwa powstałe w wyniku podziału monarchii Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili: Ludwik Pobożny, Ludwik Niemiecki, Karol Łysy, Lotar, Henryk II - poprawnie posługuje się terminem: Rzesza Niemiecka, - wyjaśnia, w jaki sposób powstała Rzesza Niemiecka - omawia znaczenie koronacji cesarskiej Ottona I - tłumaczy, na czym polega idea uniwersalizmu 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności, w których doszło do podziału państwa Karola Wielkiego - omawia dokonania Ottona I i Ottona III - opisuje politykę następców Ottona III 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sytuację polityczną państwa niemieckiego po wygaśnięciu dynastii Karolingów - ocenia rolę Ottona I i Ottona III w kształtowaniu się średniowiecznej Europy 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie traktatu w Verdun dla dalszych losów politycznych Europy <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

<p>Najazdy Normanów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Normanowie – życie i zajęcia ludności - religia Normanów - podboje wikingów - powstanie państw skandynawskich - okoliczności pojawienia się Normanów w Ameryce 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim był i czym zastąpił Wilhelm Zdobywca - poprawnie posługuje się terminem Normanowie (wikingowie) - lokalizuje na mapie siedziby Normanów - omawia warunki naturalne i położenie geograficzne Półwyspu Skandynawskiego - opisuje warunki życia i zajęcia ludności normañskiej - wskazuje na mapie kierunki ekspansji wikingów - wymienia państwa powstałe na terenie Skandynawii 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 1066 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Leif Eriksson, Robert Giuscard - poprawnie posługuje się terminami: runy, drakkary, snekkary, kościół klepkowy - podaje przyczyny wypraw organizowanych przez Normanów - omawia osiągnięcia Normanów w dziedzinie sztuki i rzemiosła 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia system wierzeń Normanów - opisuje wygląd łodzi wikingów i uzbrojenia wojowników normańskich - wskazuje czynniki, które zadecydowały o sukcesie podbojów normańskich - opisuje okoliczności, w których Normanowie pojawili się w Ameryce 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje okoliczności, w których doszło do powstania państw skandynawskich - dostrzega związek między przyjęciem chrześcijaństwa a zaprzestaniem wypraw rabunkowych Normanów 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ najazdów Normanów na kształt średniowiecznej Europy <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Tajemnice sprzed wieków – Sekrety tkaniny z Bayeux</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podbój Anglii przez Normanów - historia tkaniny z Bayeux - wyniki badań nad tkaniną z Bayeux 			<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 1066 r. - przedstawia dokonania Wilhelma Zdobywcy - poprawnie posługuje się terminem tkanina z Bayeux 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 1070 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Edward Wyznawca, Harold - tłumaczy, na czym polega trudność w ustaleniu autorów dzieł 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie źródeł ikonograficznych dla rozwoju współczesnej historiografii <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i

				<ul style="list-style-type: none"> - opisuje, co zostało przedstawione na tkaninie z Bayeux - wyjaśnia, w jaki sposób określa się wiek i pochodzenie źródeł historycznych - opisuje przebieg podboju Anglii przez Wilhelma Zdobywcę 	<p>średniowiecznych</p> <ul style="list-style-type: none"> - opowiada o dziejach tkaniny z Bayeux 	<p>wnioski</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Słowianie i Węgrzy	<ul style="list-style-type: none"> - wędrówka Słowian - pierwsze państwa słowiańskie - działalność Cyryla i Metodego - najazdy Węgrów - powstanie Rusi 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili Cyryl i Metody - poprawnie posługuje się terminem Słowianie - dokonuje podziału Słowian na grupy (zachodnią, wschodnią, południową) - wskazuje na mapie położenie pierwszych państw słowiańskich i Węgier - omawia warunki życia i zajęcia Słowian 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: IV–V w., VII w., IX w., 863 r., 955 r., 988 r., 1001 r. - przedstawia dokonania postaci: Samona, Roścysława, Świętopełka, Włodzimierza Wielkiego, Stefana Wielkiego - poprawnie posługuje się terminami: głagolica, cyrylica, latopis, Lechowe Pole 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację plemion słowiańskich - wymienia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich i państwa węgierskiego - opisuje działalność misyjną Cyryla i Metodego - wyjaśnia, jakie znaczenie dla utrzymania i rozwoju państwowości słowiańskiej miała decyzja władców o przyjęciu chrztu 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia dokonania Włodzimierza Wielkiego i Stefana Wielkiego - charakteryzuje okoliczności powstania państwa ruskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje warunki tworzenia się i rozwoju pierwszych państw słowiańskich Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

<p>Między papieżstwem a cesarstwem</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kryzys kościoła w X w. - reforma kościoła - schizma wschodnia - spór o inwestyturę 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: X w., 1054 r., 1122 r. - przedstawia dokonania postaci: Grzegorza VII i Henryka IV - poprawnie posługuje się terminami: schizma wschodnia, prawosławie, inwestytura, konkordat wormacki - wymienia przejawy kryzysu w Kościele w X w. - lokalizuje na mapie Cluny - wskazuje na mapie zasięg wpływów Kościoła katolickiego i prawosławnego 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: X w., 1075 r., 1077r. - określa, kim był i czym zastąpił Sylwester II - poprawnie posługuje się terminami: Cluny, dyktat papieski, prawo kanoniczne, ekskomunika, prawosławie, Canossa, synod - omawia przyczyny i konsekwencje schizmy wschodniej dla Kościoła i jego wyznawców 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sytuację w Kościele chrześcijańskim w X w. - omawia dokonania papieża Sylwestra II - przedstawia okoliczności, w których doszło do schizmy wschodniej - opisuje przebieg sporu i sposób, w jaki został rozwiązany - podaje najistotniejsze treści zawarte w Dyktacie papieskim Grzegorza VII 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę - tłumaczy znaczenie powiedzenia: „pójsz do Cannosy” 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje i ocenia źródła konfliktów w Kościele w okresie wczesnego średniowiecza <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
--	---	---	---	---	--	--

ROZDZIAŁ V: POLSKA PIERWSZYCH PIASTÓW

<p>Pradzieje ziem polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kultury archeologiczne na ziemiach polskich - Biskupin - gospodarka ziem polskich - religia Słowian 			<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne istnienia kultur archeologicznych na ziemiach polskich - poprawnie posługuje się terminami: kurhan, kamienne kręgi, kultura 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega trudność w badaniu historii kultur archeologicznych na ziemiach polskich - wymienia nazwy kultur archeologicznych obecnych na 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje i ocenia poziom rozwoju cywilizacyjnego ziem polskich w odniesieniu do reszty Europy
--------------------------------	--	--	--	--	---	--

				<p>archeologiczna, dymarka</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia najważniejsze odkrycia archeologiczne na ziemiach polskich - opisuje wygląd osady w Biskupinie - omawia warunki naturalne panujące na ziemiach polskich - lokalizuje na mapie Biskupin - wskazuje na mapie siedziby plemion słowiańskich - omawia system wierzeń słowiańskich - wymienia nazwy plemion słowiańskich zamieszkujących ziemie polskie 	<p>ziemiach polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje kontakty gospodarcze mieszkańców ziem polskich z przedstawicielami cywilizacji śródziemnomorskich 	<p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Tajemnice sprzed wieków</p> <p>– Kiedy powstała</p>	<ul style="list-style-type: none"> - okoliczności powstania osady w Biskupinie - dendrochronologia 			<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: VIII w. p.n.e., 1933 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, jakie informacje może zdobyć historyk dzięki zastosowaniu metody dendro- 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia i ocenia korzyści płynące z zastosowania różnych nauk

osada w Biskupinie?				<p>Walenty Szwajcer, Józef Kostrzewski</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminem dendrochronologia - przedstawia okoliczności odkrycia osady w Biskupinie 	<p>chronologicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje problemy wynikające z zastosowania metody dendrochronologii 	<p>pomocniczych historii w badaniach przeszłości</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> - plemiona polskie - państwo Mieszka I - organizacja państwa Mieszka I - chrzest Polski - Dagome iudex - podboje Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 966 r., 972 r. - przedstawia dokonania Mieszka I - poprawnie posługuje się terminami: drużyna książęca, woj, danina - wymienia nazwy plemion słowiańskich zamieszkujących ziemie polskie i wskazuje na mapie ich siedziby 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: IX w., 991 r. - wyjaśnia, kim byli i czym zastąpili: Ibrahim ibn Jakub, Jordan, Dobrawa - poprawnie posługuje się terminami: „Geograf Bawarski”, szyszak, kolczuga, Dagome iudex, kmieć, ludność służebna - wymienia korzyści wynikające z przyjęcia 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację plemion słowiańskich na ziemiach polskich - przedstawia okoliczności powstania państwa polskiego - opisuje wygląd i uzbrojenie woja z drużyny książęcej - charakteryzuje strukturę społeczną w 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie decyzji Mieszka I o przyjęciu chrztu - tłumaczy, dlaczego książę przyjął chrzest z rąk czeskich - określa przyczyny powstania dokumentu Dagome iudex 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia kierunki rozwoju państwa polskiego u progu jego istnienia <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w

		<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie główne grody w państwie Mieszka I - opisuje okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I 	<p>chrztu</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa, jakie informacje znalazły się w dokumencie Dagome iudex - prezentuje rozwój terytorialny państwa Mieszka I 	państwie Mieszka I		<p>twórczy sposób</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Państwo Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> - panowanie Bolesława Chrobrego - misja św. Wojciecha - zjazd gnieźnieński - gród w Gnieźnie - podboje Bolesława Chrobrego - koronacja królewska 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 997 r., 1000 r., 1002–1018 r., 1025r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, Otton III, Gall Anonim - poprawnie posługuje się terminami: relikwie, metropolia, kanonizacja, włócznia św. Maurycego, gród - opisuje przebieg misji św. Wojciecha - wymienia przyczyny i skutki zjazdu gnieźnieńskiego - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili: Oda, Radzim Gaudenty, Thietmar, Henryk II, Świętopełk - poprawnie posługuje się terminami: kasztelan, czynszownik, Grody Czerwieńskie - omawia postanowienia pokoju w Budziszynie - opisuje wygląd Gniezna w czasach Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności przejścia władzy przez Bolesława Chrobrego - omawia dokonania Bolesława Chrobrego - charakteryzuje organizację państwa polskiego za panowania Bolesława - porównuje relacje źródłowe na temat zjazdu władców w 1000 r. - wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje żywot św. Wojciecha na podstawie płaskorzeźb na drzwiach katedry gnieźnieńskiej - wyjaśnia znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego dla rozwoju organizacji kościelnej i państwowej 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia skutki polityki wewnętrznej i zagranicznej Bolesława dla państwa polskiego <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Kryzys i	- panowanie Mieszka	- zna wydarzenia związane z	- zna wydarzenia związane z	- opisuje sytuację w	- dokonuje oceny	- wskazuje

<p>odbudowa państwa Piastów</p>	<p>II</p> <ul style="list-style-type: none"> - upadek państwa polskiego - rządy Kazimierza Odnowiciela i odbudowa państwa polskiego - panowanie Bolesława Śmiałego - Polska w sporze o inwestyturę między cesarstwem a papieżem - konflikt króla Bolesława z biskupem Stanisławem 	<p>datami: 1025 r., 1076 r., 1079 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Śmiały, biskup Stanisław ze Szczepanowa - poprawnie posługuje się terminami: trybut, denar - wymienia przyczyny kryzysu i upadku państwa polskiego w XI w. 	<p>datami: 1034 r., 1039 r.,</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili: Bezprym, Konrad II, Jarosław Mądry, Miećław, Brzetysław - wyjaśnia przyczyny i skutki sporu między królem a biskupem - opisuje przebieg konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem 	<p>państwie polskim po śmierci Bolesława Chrobrego</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia działalność Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego - porównuje relacje źródłowe na temat sporu między królem Bolesławem a biskupem Stanisławem - wyjaśnia, dlaczego w sporze o inwestyturę Bolesław Śmiały opowiedział się po stronie papieża 	<p>skutków polityki zagranicznej prowadzonej przez Bolesława Śmiałego</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia obiektywizm źródeł historycznych dotyczących wydarzeń z 1079 r. 	<p>problemy w interpretacji dziejów panowania pierwszych Piastów</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Panowanie Bolesława Krzywoustego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - panowanie Władysława Hermana - konflikt między Bolesławem a Zbigniewem - najazd niemiecki na ziemie polskie - podbój Pomorza - statut Bolesława 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 1138 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Władysław Herman, Bolesław Krzywousty, Władysław Wygnaniec, Kazimierz Sprawiedliwy - poprawnie posługuje się terminami: wojewoda, statut, seniorat, senior, 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 1102 r., 1108 r., 1109 r., 1116 r., 1124 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Bolesław Kędzierzawy, Mieszko Stary, Henryk Sandomierski, Zbigniew, Sieciech, Henryk V - wyjaśnia przyczyny sporu między Bolesławem 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sytuację polityczną państwa polskiego za panowania Władysława Hermana - przedstawia okoliczności najazdu niemieckiego na Polskę - wymienia przyczyny powstania statutu 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje podbój i chrystianizację Pomorza - wyjaśnia znaczenie przyłączenia Pomorza do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia i ocenia konsekwencje decyzji Bolesława o podziale państwa polskiego <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i

	<p>Krzywoustego</p> <ul style="list-style-type: none"> - początki rozbicia dzielnicowego 	<p>dzielnica senioralna</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława Krzywoustego - lokalizuje na mapie grody oblegane przez Niemców - wymienia postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego 	<p>Krzywoustym a Zbigniewem</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie dzielnicę senioralną i ziemie przyznane poszczególnym synom i wdowie po Bolesławie Krzywoustym 	<p>Bolesława Krzywoustego</p>		<p>wnioski</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Tajemnice sprzed wieków – Kto spisywał dzieje Polski?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - źródła historyczne dotyczące początków państwa polskiego - obiektywizm i prawda historyczna 			<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim byli i czym zastąpili: Gall Anonim, Thietmar, Wincenty Kadłubek - określa ramy chronologiczne wydarzeń opisanych w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka - wymienia przyczyny powstania dzieł kronikarzy - wymienia nazwy źródeł historycznych dotyczących dziejów państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili: Kosmas, Nestor - wymienia przyczyny powstania dzieł kronikarzy - przedstawia teorie dotyczące pochodzenia Galla Anonima - wyjaśnia, kim był Bolesław Zapomniany 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy konieczność weryfikacji prawdziwości źródeł historycznych Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

Roczny plan pracy z historii dla klasy II gimnazjum do programu nauczania „Śladami przeszłości”
Wymagania na poszczególne oceny

Temat Lekcji	Wymagania na poszczególne oceny					Treści podstawy programowej
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca	
<p>1. Kryzys wieków XIV i XV</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Niewola awiniońska</p> <p>2. Wielkie herezje</p> <p>Oslabienie cesarstwa</p> <p>3. Wojna stuletnia</p> <p>4. Czarna śmierć</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- zna pojęcia: herezja, czarna śmierć,</p> <p>- wymienia państwa walczące w wojnie stuletniej</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- zna pojęcia: niewola awiniońska, wielka schizma,</p> <p>- wymienia nazwy średniowiecznych herezji,</p> <p>- wie kim była Joanna d'Arc,</p> <p>- wie jak doszło do powstania pierwszych banków</p>	<p>- zna postać Jana Husa,</p> <p>- wskazuje przyczyny i skutki wojny stuletniej,</p> <p>- rozumie przyczyny pojawiania się epidemii w średniowieczu,</p> <p>- opisuje zmiany w gospodarce zachodzące w XV w</p>	<p>- wymienia przyczyny i skutki powstawania herezji,</p> <p>- omawia problemy Europy w XIV i XV wieku,</p> <p>- charakteryzuje rolę hanzy,</p> <p>- rozumie mechanizmy korzeni gospodarki rynkowej</p>	<p>- wskazuje konsekwencje wojen, głodu i zarazy dla cywilizacji średniowiecznej</p>	12.-1
<p>2. Królestwo Polskie za Kazimierza Wielkiego</p> <p>Zagadnienia</p>	<p>- zna postać Kazimierza Wielkiego,</p> <p>- zna pojęcia Akademia Krakowska, pokój w Kaliszu,</p>	<p>- wie co się stało w roku : 1343,1364,</p> <p>- zna pojęcia: statutu wiślicko-piotrkowskie, prawo</p>	<p>- charakteryzuje stosunki polsko-krzyżackie za panowania Kazimierza</p>	<p>- rozumie znaczenie reform prawnych, wojskowych, gospodarczych, dla rozwoju państwa</p>	<p>- analizuje i wartościuje działania Kazimierza na polu polityki zagranicznej i</p>	14.-5

<p>1. Dyplomacja polska za panowania Kazimierza Wielkiego.</p> <p>2. Rozwiązywanie konfliktu polsko-krzyżackiego.</p> <p>3. Umacnianie Polski – reformy gospodarcze i sądowe.</p> <p>4. Monarchia stanowa</p>	<p>- wskazuje na mapie państwo Kazimierza Wielkiego</p>	<p>składu,</p> <p>- wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego,</p> <p>- rozumie znaczenie utworzenia Akademii Krakowskiej</p>	<p>Wielkiego,</p> <p>- omawia budowę społeczeństwa stanowego na przykładzie Polski,</p> <p>- wskazuje na mapie tereny przyłączone przez Kazimierza do Polski,</p>	<p>polskiego,</p> <p>- omawia politykę zagraniczną Kazimierza,.</p> <p>-porównuje monarchię patrymonialną i stanową</p>	<p>wewnętrznej,</p> <p>- wskazuje przyczyny bogacenia się Polski w XIV w,</p>	
<p>3.Unia Polski z Litwą</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Polska przed unią</p> <p>2. Litwa przed Unią.</p> <p>3. Unia w Krewie i jej skutki.</p>	<p>- wie kiedy i gdzie Polska podpisała unią z Litwą, wskazuje oba państwa na mapie,</p> <p>- zna pojęcia: unia personalna, przywilej,</p>	<p>- wie kim był Władysław Jagiełło, Jadwiga,</p> <p>- zna treść pierwszego przywileju, wie gdzie i kiedy został wydany,</p> <p>- opisuje Polskę i Litwę przed unią</p> <p>- wie jaka dynastia powstała w wyniku unii,</p> <p>- wymienia dynastie rządzące w Polsce w XIV w</p>	<p>- omawia politykę Ludwika Węgierskiego,</p> <p>- rozumie znaczenie wydania pierwszego przywileju,</p> <p>- opisuje okoliczności objęcia władzy przez Andegawenów w Polsce,</p> <p>- wymienia przyczyny i skutki unii Polski z Litwą</p>	<p>- rozumie znaczenie unii dla stosunków polsko-krzyżackich,</p> <p>- omawia stanowisko Krzyżaków wobec Litwy i polski przed i po unii</p>	<p>-omawia skutki unii dla Polski i Liwy, wartościuje je</p>	<p>15.-1</p>
<p>4. Wielka wojna z Zakonem Krzyżackim</p>	<p>- wie kiedy doszło do wojny z zakonem krzyżackim, wskazuje strony uczestniczące w konflikcie,</p>	<p>- wskazuje na mapie Żmudź, Grunwald,</p> <p>- zna postać Zawiszy</p>	<p>- rozumie i wskazuje przyczyny wojny z zakonem krzyżackim,</p>	<p>- omawia znaczenie wygranej pod Grunwaldem,</p>	<p>- charakteryzuje nowotarskie poglądy Pawła Włodkowica,</p>	<p>15.-2</p>

<p>Zagadnienia</p> <p>1. Przyczyny wielkiej wojny zakonem.</p> <p>2. Przebieg wojny.</p> <p>3. Spór na soborze w Konstancji.</p>	<p>- zna miejsce, rezultat i datę bitwy pod Grunwaldem</p>	<p>Czarnego, Witolda, Ulricha von Jungingena,</p> <p>- omawia przebieg wojny z 1410 roku</p> <p>- wie co się stało w roku 1411</p> <p>- uzasadnia dlaczego wojnę z 1409 roku nazwano „wielką”</p>	<p>- rozumie dlaczego Zawisza Czarny stał się wzorem rycerza,</p> <p>- wymienia wojska uczestniczące w bitwie pod Grunwaldem, wskazuje na motywy uczestników bitwy,</p> <p>- omawia warunki pokoju w Toruniu z roku 1411</p>	<p>- rozumie próby odzyskania Pomorza na soborze w Konstancji, przedstawia ich rezultat,</p> <p>- omawia znaczenie wygranej wojny z Krzyżakami</p>		
<p>5. Kultura polska w okresie gotyckim.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Gotycka architektura i sztuka.</p> <p>2. Literatura i historiografia.</p> <p>3. Ośrodki kultury.</p> <p>4. Kultura rycerska.</p>	<p>- wie jak wygląda budowla w stylu gotyckim,</p> <p>- wskazuje cechy idealnego rycerza,</p> <p>- wie gdzie na ziemiach polskich działał uniwersytet</p>	<p>-wymienia najważniejsze budowle w stylu gotyckim w Polsce,</p> <p>-opisuje cechy gotyku w architekturze,</p> <p>- wymienia polskich kronikarzy,</p> <p>- podaje przykłady słynnych polskich rycerzy,</p>	<p>- zna przykłady rzeźby gotyckiej w Polsce,</p> <p>- wskazuje przykłady polskich kazań i wierszy,</p> <p>- wskazuje rolę Kościoła i dworu dla rozwoju kultury,</p>	<p>- omawia rolę uniwersytetu dla rozwoju państwa,</p>	<p>- opisuje i rozumie rozwój kultury w średniowieczu, dostrzega jej sakralny charakter</p>	<p>13.-4</p>
<p>6. Ekspansja turecka</p>	<p>- wie, kto podbił Konstantynopol,</p>	<p>- zna państwo, z którym</p>	<p>- rozumie przyczyny</p>	<p>- charakteryzuje</p>	<p>- opisuje znaczenie</p>	<p>*</p>

<p>Zagadnienia</p> <p>1. Sytuacja cesarstwa wschodniego w czasie ataku Turków osmańskich.</p> <p>2. Unia personalna Polski i Węgier w 1440r.</p> <p>3. Klęska Konstantynopola.</p>	<p>wie kiedy to było</p>	<p>Polska zawarła unię w 1440 r.,</p> <p>- wie gdzie król Władysław poniósł klęskę,</p> <p>- zna pojęcia:Turcy osmańscy, sułtan,</p> <p>- rozumie znaczenie roku 1453 w chronologii</p>	<p>zwycięstwa Turków nad cesarstwem wschodnim,</p> <p>- wskazuje przyczyny i skutki unii polsko-węgierskiej,</p>	<p>politykę wewnętrzną państwa osmańskiego,</p>	<p>klęski Konstantynopola dla Europy,</p> <p>- uzasadnia dlaczego upadek Konstantynopola był uważany za symboliczny koniec średniowiecza</p>	
<p>7. Nowe idee – renesans i humanizm.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Charakterystyka renesansu.</p> <p>2. Miasta włoskie kolebką odrodzenia.</p> <p>3. Ośrodki kultury renesansowej.</p>	<p>- zna pojęcie -odrodzenie, renesans, wskazuje czas trwania tej epoki,</p> <p>- wskazuje na mapie kolebkę renesansu,</p>	<p>- rozumie pojęcie humanizm, podaje przykłady działań humanisty,</p> <p>- rozumie znaczenie maksymy „nic co ludzkie nie jest mi obce”</p>	<p>- wskazuje przyczyny rozwoju odrodzenia we Włoszech,</p> <p>- opisuje renesansową wizję człowieka i świata,</p> <p>- wskazuje wpływ gospodarki na rozwój kultury,</p>	<p>- rozumie, na czym polegało „odrodzenie” kultury antycznej w czasach renesansu</p> <p>– wyjaśnia źródła rozwoju kultury renesansowej we Włoszech,</p> <p>– wymienia rody włoskie,</p>	<p>- porównuje średniowieczną i renesansową wizję świata</p>	<p>17.-1</p>

				które przyczyniły się do rozwoju renesansu		
<p>8. Kultura renesansowa.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Humanizm i humaniści.</p> <p>2. Sztuka renesansu.</p> <p>3. Koniec średniowiecza czy jego kontynuacja?</p>	<p>- wie kto wynalazł druk,</p> <p>- wie kim był M.Kopernik, zna jego odkrycie,</p> <p>- zna nazwisko i działalność Leonardo da Vinci, Michała Anioła,</p> <p>- rozumie pojęcie „człowiek renesansu”</p>	<p>- zna twórczość W.Szekspira, M. de Cervantesa,</p> <p>- zna znaczenie wynalazku Gutenberga,</p> <p>- wymienia nazwiska twórców renesansowych – Rafaela Santi, Tycjana, Donato Bramante,</p>	<p>- rozumie rewolucyjny charakter odkrycia Mikołaja Kopernika,</p> <p>- podaje nazwiska wybitnych naukowców renesansu,</p> <p>- na przykładzie wybranych dzieł omawia renesansowy charakter malarstwa i rzeźby</p>	<p>- omawia poglądy filozofów okresu odrodzenia, zna ich postacie,</p>	<p>- wskazuje na różnorodność cech renesansu i jego znaczenie dla rozwoju nauki i kultury</p>	17.-2,3
<p>9. Wielkie odkrycia geograficzne.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1.Przyczyny wielkich odkryć.</p> <p>2. Najwięksi odkrywcy i ich wyprawy.</p>	<p>– wie, kim był Krzysztof Kolumb</p> <p>– potrafi wskazać na mapie ziemie odkryte przez Europejczyków na przełomie XVI i XVII w.</p> <p>– rozumie pojęcie: busola, karawela</p> <p>– wie, dlaczego rdzennych mieszkańców Ameryki nazwano</p>	<p>– zna postacie: Vasco da Gama, Ferdynanda Magellan, Amerigo Vespucciego</p> <p>– wie, w jakich okolicznościach dowiedziono, że Ziemia ma kulisty kształt</p> <p>– wie, dlaczego Europejczycy zaczęli</p>	<p>– wie, jakie były wyobrażenia XV-wiecznych Europejczyków na temat otaczającego ich świata,</p> <p>– - rozumie przyczyny</p>	<p>– uzasadnia kluczową rolę wynalazków w rozwoju dalekomorskiej żeglugi</p>	<p>– uzasadnia, dlaczego Hiszpania i Portugalia stały się prekursorami odkryć geograficznych na przełomie XV i XVI w.</p>	16.-1,2

	<p>Indianami</p> <p>– pamięta datę pierwszej wyprawy Kolumba – 1492 r.</p> <p>– wymienia państwa, które przodowały w odkryciach geograficznych na przełomie XV i XVI w.</p>	<p>organizować dalekie podróże morskie</p>	<p>gospodarcze, religijne odkryć</p>			
<p>10. Daleki świat</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Europejczycy poznają Azję i Afrykę.</p> <p>2. Kultury prekolumbijskie.</p> <p>3. Wyprawy konkwistadorów.</p> <p>4. Imperium kolonialne Hiszpanii.</p> <p>5. Dalekosiężne skutki odkryć.</p>	<p>– wymienia cywilizacje prekolumbijskie oraz podaje ich osiągnięcia</p> <p>– rozumie pojęcia: konkwistador, towary kolonialne,</p> <p>– wylicza towary sprowadzone do Europy z kolonii</p>	<p>– opowiada o działaniach konkwistadorów i ich polityce wobec Indian,</p> <p>– charakteryzuje organizację państw Majów, Azteków, i Inków,</p> <p>– omawia proces chrystianizacji Ameryki</p>	<p>– rozumie przyczyny zwycięstw konkwistadorów nad Indianami</p> <p>– rozumie i omawia wpływ posiadania kolonii na gospodarkę państw europejskich,</p> <p>– wie, skąd wzięła się nazwa „Ameryka Łacińska”</p>	<p>– docenia osiągnięcia cywilizacji pozaeuropejskich i porównuje je z osiągnięciami cywilizacji europejskiej</p> <p>– rozumie, dlaczego konkwistadorom udało się w krótkim czasie podbić imperia indiańskie w Ameryce</p>	<p>– opisuje skutki zetknięcia się cywilizacji europejskiej z cywilizacjami prekolumbijskimi</p>	<p>16.-2</p>
<p>11. Reformacja</p>	<p>– rozumie pojęcia: reformacja,</p>	<p>– charakteryzuje główne</p>	<p>– porównuje główne</p>	<p>– rozumie wpływ</p>	<p>– - porównuje</p>	<p>18.-1,2</p>

<p>Zagadnienia:</p> <p>1. Przyczyny reformacji.</p> <p>2. Wystąpienie Marcina Lutra</p> <p>3. Rozłamy w chrześcijańskim świecie.</p> <p>4. Podział religijny Europy.</p>	<p>sekularyzacja, luteranie, protestanci</p> <p>– zna daty: wystąpienia Lutra – 1517 r.,</p> <p>– wie, kim byli: Jan Kalwin, Henryk VIII</p> <p>– rozumie pojęcia: hugenoci, kalwinizm, anglikanizm, arianie</p> <p>– potrafi wymienić różne wyznania protestanckie</p> <p>– wie, co się wydarzyło w 1534 r.</p>	<p>założenia luteranizmu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Luter wystąpił z krytyką papieżstwa</p> <p>– wyjaśnia przyczyny wojen</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania Kościoła anglikańskiego,</p> <p>– - zna religie dominujące w poszczególnych krajach,</p>	<p>założenia nauki głoszonej przez zwolenników luteranizmu oraz przez Kościół katolicki</p> <p>– opisuje cele i działania Marcina Lutra,</p> <p>– - rozumie dlaczego kalwinizm chętnie przyjmowali mieszczanie i szlachta</p>	<p>sytuacji społeczno-politycznej w Niemczech na rozwój luteranizmu</p> <p>– rozumie, dlaczego radykalni protestanci spotykali się z niechęcią ze strony przedstawicieli innych wyznań</p> <p>– - udowadnia wpływ wydarzeń z XVI w. na dzisiejszą sytuację wyznaniową</p>	<p>podłoże społeczno-polityczne reformacji w Niemczech, Francji i Anglii</p>	
<p>12. Reforma katolicka</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Kościół wobec reformacji.</p>	<p>– rozumie pojęcia: sobór trydencki, inkwizycja, jezuita, tolerancja religijna, kontrreformacja</p> <p>- wie, w którym wieku został</p>	<p>– charakteryzuje działania, podejmowane przez zakony, ze szczególnym uwzględnieniem</p>	<p>- wyjaśnia cele zwołania soboru trydenckiego</p> <p>– wskazuje postanowieni soboru</p>	<p>– wskazuje postanowienia soboru trydenckiego odgrywające do</p>	<p>- wskazuje i rozumie znaczenie soboru trydenckiego dla reformy Kościoła</p>	<p>18.-3</p>

<p>2.Sobór trydencki.</p> <p>3.Powstanie i działalność zakonu jezuitów.</p>	<p>zwołany sobór w Trydencie</p>	<p>jezuitów w celu odbudowy pozycji katolicyzmu,</p> <p>– wie kto był założycielem zakonu jezuitów,</p>	<p>trydenckiego służące wzmocnieniu katolicyzmu</p>	<p>dziś ważną rolę</p> <p>– wskazuje pozytywne i negatywne skutki XVI-wiecznych reform chrześcijaństwa</p> <p>– rozumie, dlaczego jezuita byli skuteczni w dziele kontrreformacji</p>		
<p>13. Narodziny kapitalizmu</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1.Przemiany ekonomiczne XV w.</p> <p>2.Nowe narzędzia.</p> <p>3. Nowe metody wytwórczości.</p> <p>4. rewolucja cen i jej skutki</p>	<p>- zna pojęcia: ustrój rynkowy, kapitalizm, bank, banknot, system nakładczy, manufaktura,</p> <p>- wie, w którym wieku doszło do narodzin kapitalizmu</p>	<p>-zna nowe narzędzia i metody wytwórczości, wie jaki powodowały zmiany,</p> <p>- wymienia nowe centra gospodarcze w Europie,</p> <p>- dostrzega różnice gospodarcze pomiędzy wschodem a zachodem Europy,</p>	<p>- rozumie znaczenie nowych narzędzi i metod wytwórczości dla zmian zachodzących na polu gospodarczym i społecznym,</p> <p>- opisuje nowe sposoby wytwórczości, porównuje je ze sobą</p>	<p>- przedstawia przyczyny i skutki rewolucji cen,</p> <p>- rozumie dlaczego powstawały nowe centra gospodarcze w Europie,</p> <p>- wie jakie dziedziny gospodarki stawały się najbardziej,</p> <p>- omawia przyczyny dualizmu gospodarczego w Europie dochodowe</p>	<p>- charakteryzuje ustrój gospodarki rynkowej z uwzględnieniem jego elementów we współczesnej gospodarce,</p> <p>- przedstawia współczesne skutki powstałego w XV w dualizmu gospodarczego w Europie</p>	<p>*</p>
<p>14. Kształtowanie się</p>	<p>- rozumie pojęcie monarchia</p>	<p>- opisuje cechy monarchii</p>	<p>- zna postać Mikołaja Machiavellego, rozumie</p>	<p>- rozumie dlaczego władza w państwie</p>	<p>- porównuje monarchię stanową i</p>	<p>*</p>

<p>nowożytnego państwa.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Nowe idee polityczne.</p> <p>2. Centralizacja władzy i budowa aparatu państwa</p> <p>3. Podporządkowanie religii państwu.</p>	<p>absolutna,absolutyzm,</p>	<p>absolutnej,</p> <p>- rozumie pojęcie merkantylizm,</p> <p>- przedstawia zadania państwa absolutnego,</p>	<p>pojęcie makiawelizm,</p> <p>- opowiada o roli Kościoła i religii w państwie absolutnym,</p> <p>- przedstawia nowe idee polityczne renesansu,</p> <p>- charakteryzuje społeczeństwo monarchii absolutnej,</p> <p>-wskazuje kraje, w których religię podporządkowano państwu</p>	<p>absolutnym stosowała zasady merkantylizmu,</p> <p>- rozumie role religii i Kościoła w monarchii absolutnej,</p>	<p>absolutną, dostrzega przyczyny przemian</p>	
<p>15. Państwa europejskie w XVI w.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Imperium Habsburgów.</p> <p>2. Sytuacja Hiszpanii.</p> <p>3. Powstanie republiki w Niderlandach.</p> <p>4. Anglia Elżbietańska.</p> <p>5. Francja Walezjuszy i</p>	<p>- wskazuje na mapie monarchię Habsburgów,</p> <p>- zna postać: Elżbiety I, Wilhelma Orańskiego,</p> <p>- rozumie pojęcie – hugenoci, noc św. Bartłomieja,</p> <p>- zna państwa, których obywatele dokonali najwięcej odkryć geograficznych,</p> <p>- zna państwa zaatakowane przez Turcję</p>	<p>- wskazuje nowoodkryte ziemie,</p> <p>- wie, gdzie wybuchały wojny religijne,</p> <p>- zna datę bitwy pod Lepanto,</p> <p>- opisuje noc św. Bartłomieja,</p> <p>- opisuje rządy Elżbiety I,</p>	<p>- rozumie przyczyny rywalizacji Habsburgów i Francji,</p> <p>- wskazuje przyczyny i skutki wojen religijnych,</p> <p>- wskazuje przyczyny ekspansji tureckiej,</p> <p>- rozumie pojęcie edykt nantejski,</p> <p>- zna dynastie rządzące Francją w XVI w,</p>	<p>- rozumie znaczenie bitwy pod Lepanto dla historii Europy,</p> <p>- wskazuje przyczyny i skutki edyktu nantejskiego,</p> <p>- przedstawia położenie Hiszpanii w XVI-wiecznej Europie,</p> <p>- rozumie dlaczego państwo Habsburgów</p>	<p>- rozumie dlaczego doszło do powstania Niderlandów oraz jaki miało to wpływ na powstanie w późniejszym czasie Belgii i Holandii</p>	<p>*</p>

Burbonów.				nazywano imperium		
6. Ekspansja turecka.						
7. Rywalizacja w nowym świecie						
16. Konflikty stare i nowe.	- zna daty: 1466, 1525	- rozumie pojęcie inkorporacja, I wojna północna, Związek pruski	- opisuje przebieg wojny 13 letniej	- rozumie i opisuje znaczenie pokoju toruńskiego II dla rozwoju Polski,	- wskazuje przyczyny zagrożenia Polski przez Moskwę,	15.-2
Zagadnienia	- zna postać Kazimierza Jagiellończyka, Zygmunta Starego, Stefana Batorego,	- zna postanowienia pokoju toruńskiego II,	- rozumie przyczyny i skutki wojny 13-letniej,	toruńskiego II dla rozwoju Polski,	- rozumie i przedstawia przyczyny walk o Inflanty między Polską a Moskwą	
1. Wojny z Krzyżakami.	- zna pojęcia: hołd pruski, sekularyzacja,	- wskazuje zmiany granic Rzeczypospolitej po wojnie 13-letniej oraz konfliktach z Moskwą w XVI w	- przedstawia przyczyny hołdu pruskiego,	- przedstawia skutki hołdu pruskiego i sekularyzacji Prus,		
2. Hołd pruski	- zna strony biorące udział w wojnie 13-letniej oraz hołdzie pruskim,		- opisuje zwycięstwa Stefana Batorego nad Moskwą			
3. Wojny z Moskwą.						
17. Jagiellonowie i Europa	- zna dynastię rządzącą Polską w XVI w.,	- zna postać Władysława Warneńczyka,	- rozumie dlaczego doszło do zawarcia układu w Wiedniu w 1515 roku,	- przedstawia skutki bitwy pod Mohaczem dla położenia Polski,	- przedstawia politykę dynastyczną Jagiellonów oraz jej wpływ na położenie Polski	19.-1
Zagadnienia	- wie co wydarzyło się w roku 1444, 1526	- wskazuje władców z dynastii Jagiellonów, którzy rządili w Europie,	- przedstawia okoliczności przejęcia tronów w Czechach i na Węgrzech przez Habsburgów,			
1. Unia personalna Polski i Węgier za panowania Władysława Warneńczyka.		- zna państwa którymi rządili Jagiellonowie w XV i XVI w.,	- opisuje stosunki Polski z Turcją i Tatarami w			
2. Rywalizacja Jagiellonów z Habsburgami.		- zna dynastię z którą Jagiellonowie rywalizowali w XVI w.,				
3. Pokój z Turcją.						

			XVI w			
18. Kultura renesansowej Polski. Zagadnienia 1. Złoty wiek zyguntowski. 2. Rozwój polskiej literatury. 3. Wkład Polski do kultury europejskiej.	- zna pojęcia: złoty wiek, arras, - potrafi podać przykład budowli w stylu renesansowym na ziemiach polskich, - zna postać Mikołaja Rej, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika, - wie czym zajmowano się na Uniwersytecie Jagiellońskim,	- zna zabytki w stylu renesansowym, - opisuje sposób zdobywania wykształcenia, - wie w jaki sposób idee renesansowe docierały do Polski,	- rozumie znaczenie mecenatu królewskiego, magnackiego, kościelnego dla rozwoju kultury, - wie kiedy powstały pierwsze polskie druki, rozumie ich znaczenie dla rozpowszechniania kultury, - zna nazwiska największych mecenasów, - zna osiągnięcia polskich uczonych na polu matematyki, geografii, idei politycznych	- rozumie i uzasadnia twierdzenie, że Polska była państwem "bez stosów w epoce renesansu",	- wie na czym polegała oryginalność polskiego renesansu na tle renesansu europejskiego	19.-4,5
19. Rozwój i niepowodzenie reformacji w Polsce. Zagadnienia	- wie jakie wyznania były w Polsce XVI w, - zna pojęcia: arianie, tolerancja religijna, unicy, konfederacja warszawska, - wie kim był Piotr Skarga,	- wie w jaki sposób nowinki religijne docierały do Polski, - wymienia religie wyznawane przez poszczególne grupy	- zna przyczyny przyjęcia nowych religii w Polsce, - rozumie i opisuje rolę Akademii Rakowieckiej, - omawia działania	- wskazuje czynniki, które spowodowały niepowodzenie reformacji w Polsce, - rozumie rolę jezuitów w walce z	- porównuje kontrreformację i reformację w Polsce z europejską, zauważa jej cechy	19.-3

<p>1. Wyznania Rzeczypospolitej.</p> <p>2. Niepowodzenie reformacji w Polsce.</p> <p>3. Polska państwem tolerancji religijnej.</p>		<p>społeczne,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wie kto dokonał pierwszego przekładu Biblii na j.polski, - zna postanowienia konfederacji warszawskiej, - wie na czym polegała unia brzeska 	<p>jezuitów na ziemiach polskich oraz rolę Piotra Skargi,</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcie „państwo bez stosów”, - potrafi opowiedzieć o unitach 	<p>reformacją,</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie przyczyny podpisania aktu konfederacji warszawskiej 		
<p>20. Demokracja szlachecka.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Przywileje szlacheckie.</p> <p>2. Działalność sejmu i sejmiku.</p> <p>3. Ruch egzekucyjny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcia: przywilej, sejm walny, konstytucja <i>nihil novi</i>, pospolite ruszenie, magnat, demokracja szlachecka, izba poselska, izba senatorska - opisuje działanie sejmu walnego oraz sposób wybierania posłów 	<ul style="list-style-type: none"> - zna obowiązki i prawa polskiego szlachcica - przedstawia podziały społeczne stanu szlacheckiego ze względu na poziom zamożności jego członków, - wymienia dwa przywileje szlacheckie, - zna pojęcie ruchu egzekucyjny, 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie i wykazuje, jaką rolę w systemie obronnym Polski odgrywało pospolite ruszenie - rozumie znaczenie konstytucji <i>nihil novi</i> dla funkcjonowania państwa - określa kompetencje sejmu walnego, - zna cele ruchu egzekucyjnego, 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, dlaczego ustrój Rzeczypospolitej ukształtowany w XVI w. określa się mianem demokracji szlacheckiej, - przedstawia drogę powstawania demokracji szlacheckiej, 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje demokrację szlachecką i władzę absolutną, wskazuje zalety i wady obu systemów 	<p>20.-1</p>

<p>21. Kraj pełen zboża.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Gdańsk przyłączony do Polski.</p> <p>2. Działalność rolnicza szlachty.</p> <p>3. Pozycja chłopów i mieszczaństwa.</p> <p>4. Bogatsza Rzeczpospolita.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcia: „spichlerz Europy”, pańszczyzna, folwark - wymienia towary, które XVI-wieczna Polska importowała i eksportowała, - wie jaka warstwa społeczna najwięcej zyskiwała na produkcji zboża 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia znaczenie pańszczyzny dla funkcjonowania folwarku szlacheckiego - wskazuje na mapie Wisłę, Gdańsk, Toruń, - wie jaka warstwa społeczna zajmowała się uprawą zboża, - omawia położenie chłopów, - wie kim była Bona Sforza 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie wpływ posiadania przez Polskę Gdańska dla sytuacji gospodarczej, - omawia znaczenie Gdańska w handlu prowadzonym przez Rzeczpospolitą, - rozumie w jaki sposób szlachta stała się dominującą warstwą gospodarczą w Polsce, - dostrzega wpływ handlu zbożem na codzienność szlachty 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie i charakteryzuje wpływ przemian ekonomicznych w Europie Zachodniej na gospodarkę Polski - dostrzega zależności między wzrostem pozycji politycznej szlachty a zdobywaniem przez nią dominującej roli w uprawie zboża 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje pozycję gospodarczą szlachty i jej efekty 	<p>*</p>
--	---	--	---	---	--	----------

<p>22. Dynasta odchodzi, Rzeczpospolita zostaje.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Polska i Litwa od Unii Personalnej do realnej.</p> <p>2. Unia lubelska.</p> <p>3. Początki wolnej elekcji</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wie kiedy Polska zawarła unie realną z Litwą, - rozumie pojęcia: unia realna, Rzeczpospolita Obojga Narodów, wolna elekcja, - wie za czyjego panowania podpisano unię realną, - wie kto był ostatnim z Jagiellonów, - zna pierwszego króla elekcyjnego, 	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wskazać na mapie Rzeczpospolitą Obojga Narodów, - zna okoliczności, które sprawiły wprowadzenie wolnej elekcji w Polsce, - zna pojęcie intrrex, pacta conventa, artykuły henrykowskie, - zna obietnice składane przez Henryka Walezego, - potrafi opisać wybór króla w ramach wolnej elekcji 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie i przedstawia przyczyny i skutki unii realnej, - rozumie dlaczego szlachta litewska dążyła do zacieśnienia unii, - omawia pozycję króla, 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zalety i wady wolnej elekcji, - przedstawia i ocenia wady i zalety unii dla Polski i Litwy, - przedstawia wpływ wolnej elekcji na pozycję króla w Polsce, 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie i przedstawia charakter zmian w Polsce spowodowany unia realną i wolną elekcją,, 	<p>19.-2</p> <p>20.-2,3</p>
<p>23. Europejska kultura baroku.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Pochodzenie baroku.</p> <p>2. Odkrycia i wynalazki baroku.</p> <p>3. Religijność.</p> <p>4. Sztuka i architektura.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcie barok, mistycyzm - omawia cechy sztuki barokowej - wymienia twórców kultury barokowej, - potrafi rozpoznać budowlę w stylu barokowym, 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wybitnych uczonych XVII w. i ich dokonania, - rozumie pojęcie: racjonalizm, empiryzm, - wskazuje cele religijnej sztuki baroku, - opowiada o 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje kulturę barokową i renesansową - wymienia nowe prądy filozoficzne, które pojawiały się w XVII w. - opisuje religijność w XVII 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega wpływ kontrreformacji na sztukę barokową - dostrzega rolę sztuki barokowej w odbudowie pozycji Kościoła katolickiego 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie i omawia znaczenie sztuki barokowej dla pozycji Kościoła w XVII w 	<p>20.- 5</p>

		<p>wynalazkach baroku,</p> <ul style="list-style-type: none"> - opowiada o Wersalu jako przykładzie architektury barokowej 	w,			
<p>24. Wojny religijne i podział polityczny Europy</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Obszary rywalizacji.</p> <p>2. Wojna trzydziestoletnia.</p> <p>3. Konsekwencje wojny 30-letniej</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia państwa, które brały udział w wojnie trzydziestoletniej - wie, kiedy wybuchła i skończyła się wojna trzydziestoletnia 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przyczyny wojny trzydziestoletniej, - omawia sytuację w Niemczech przed wojną 30-letnią 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega wpływ wojen XVII stulecia na zmiany zachodzące w sztuce militarnej, - przedstawia postanowienia pokoju weskalskiego, - omawia skutki wojny 30letniej 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje skutki wojny trzydziestoletniej z konsekwencjami długotrwałych wojen czasów współczesnych - rozumie i wymienia skutki wojny trzydziestoletniej dla gospodarki i społeczeństw Europy 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia i rozumie znaczenie wojny 30-letniej dla nowożytnej Europy 	*
25. Absolutyzm i	- rozumie pojęcia: absolutyzm,	- opisuje rządy	- rozumie główne	☒ porównuje	- wskazuje	22.-

parlamentaryzm w XVII w.	merkantylizm, samodzierżawie, monarchia parlamentarna,	absolutne na przykładzie państwa Ludwika XIV	założenia merkantylizmu	ustrój XVII- wiecznej Francji oraz Anglii z ustrojem polsko- litewskiej Rzeczypospoli tej	pozostałości XVII- wiecznej rewolucji w ustroju współczesnej Wielkiej Brytanii	1.2, 3, 4.
Zagadnienia						
1. Absolutyzm we Francji.	– rozumie znaczenie słów: „Państwo to ja”	– wie, na czym polega funkcjonowanie ustroju monarchii parlamentarnej	– wskazuje wady i zalety merkantylizmu,			
2. rewolucja w Anglii.	– wie kim był Ludwik XVI		– – porównuje monarchie parlamentarną i absolutną,	☒ - dostrzega podstawowe różnice między ustrojem Rzeczypospolit ej Obojga Narodów a systemem monarchii absolutnej,		
3. Monarchia parlamentarna.	– rozumie pojęcia: lord protektor, monarchia parlamentarna, purytanie	– opisuje rządy carów w Rosji,	– wie dlaczego w Rosji dochodziło do buntów poddanych	☒ dostrzega różnice w położeniu Rosji na tle innych państw		
4. Samodzierżawie w Rosji.	– opisuje przebieg rewolucji w Anglii – wskazuje na mapie Anglię – zna postać Olivera Cromwella – - zna datę ścięcia króla Karola I, – zna postać Iwana IV Groźnego					

				europejskich		
26. Sarmacka Rzeczpospolita. Zagadnienia 1. Cechy Sarmatów. 2. Rzeczpospolita wielu narodów. 3. Polski barok.	– rozumie pojęcia: sarmatyzm, ksenofobia, tolerancja religijna, Rzeczpospolita Obojga Narodów,	- omawia działalność zakonów na ziemiach polskich w XVII w. – opisuje sarmacki styl życia, – rozumie pojęcie przedmurze chrześcijaństwa	– omawia przyczyny narastania ksenofobii wśród polskiej szlachty, – omawia położenie Żydów w Rzeczpospolitej,	– dostrzega i omawia specyfikę polskiego baroku, – - przedstawia wady i zalety sarmatyzmu,	– wyjaśnia, dlaczego Polacy w XVII w. nazywali swoje państwo przedmurzem chrześcijaństwa	
27. Kultura Rzeczpospolitej Zagadnienia 1. Strój szlachecki. 2. Barokowe rezydencje i kościoły. 3. Polska sztuka barokowa.	– opisuje polski strój szlachecki, – potrafi wymienić Wilanów jako przykład budowli barokowej, – zna postać Jana III Sobieskiego,	- wskazuje przykłady architektury barokowej, - zna pojęcia: portret trumienny, - opisuje polską religijność	- zna twórców polskiej literatury barokowej, - omawia przemiany w polskiej religijności,	- dostrzega i omawia wpływ mecenatu królewskiego i szlacheckiego na rozwój kultury,	– omawia wpływy wschodnie polskiej kulturze doby baroku oraz wpływ polskiej kultury na sąsiadów,	20.-5
28. Królowie ze Szwecji.	- wie z jakim państwem Polska zawarła unie personalną za	- zna postacie Jana Karola	- przedstawia okoliczności w jakich	- wskazuje przyczyny i skutki objęcia	- rozumie i analizuje sprzeciw szlachty	21.-1

<p>Zagadnienia</p> <p>1. Wazowie obejmują tron polski.</p> <p>2. Wojny ze Szwecją.</p> <p>3. Interwencja w Moskwie.</p> <p>4. Potęga magnaterii.</p>	<p>panowania Zygmunta III Wazy,</p> <p>- zna państwo, z którego pochodził Zygmunt III Waza, wskazuje je na mapie,</p> <p>- wie kto stoczył, kiedy i kto wygrał bitwy pod Kircholmem, Kłuszynem,</p> <p>- zna pojęcie: dymitriada, magnateria</p>	<p>Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego,</p> <p>- opowiada o przebiegu wojen polsko - szwedzkich,</p> <p>- opowiada o przebiegu dymitriady,</p> <p>- przedstawia życie magnaterii,</p> <p>- wymienia władców z dynastii Wazów,</p>	<p>Wazowie objęli tron polski,</p> <p>- przedstawia postanowienia pokoju w Sztumskiej Wsi,</p> <p>- wskazuje przyczyny i skutki interwencji polskiej w Rosji,</p> <p>- charakteryzuje próby reform podejmowanych przez Wazów,</p>	<p>tronu polskiego przez Wazów,</p> <p>- dostrzega wpływ magnaterii na sytuację polityczną w Polsce, rozumie przyczyny pozycji magnaterii,</p>	<p>wobec prób reform państwa podejmowanych przez Wazów,</p> <p>- omawia skutki polityki dynastycznej Wazów</p>	
<p>29. Rzeczpospolita w ogniu walk.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Konflikt z Turcją.</p> <p>2. Powstania kozackie.</p> <p>3. Potop szwedzki.</p>	<p>– rozumie pojęcia: Kozacy, ugoda perejasławska, husaria,</p> <p>– wie co wydarzyło się w 1648, 1654 r, 1655, 1660, 1683 r</p> <p>– wymienia bitwy stoczone przez wojska Rzeczypospolitej z Kozakami, Turkami, Szwedami</p> <p>– wie kim był Chmielnicki, Stefan Czarnecki, Jan Chodkiewicz, Augustyn</p>	<p>– opisuje etapy powstania Chmielnickiego,.</p> <p>– Opisuje przebieg potopu,</p> <p>– zna postanowienia układu w Buczaczu</p> <p>– wie, dlaczego Jana III Sobieskiego nazywano „Lwem Lechistanu”</p> <p>– wskazuje na mapie</p>	<p>– opowiada o celach powstań kozackich</p> <p>– wymienia konsekwencje powstania Chmielnickiego,</p> <p>– wymienia przyczyny wojen polsko-szwedzkich</p> <p>– omawia</p>	<p>– rozumie i wskazuje złożone przyczyny powstania Chmielnickiego,</p> <p>– rozumie przyczyny i skutki utraty lenna pruskiego</p>	<p>– wskazuje długofalowe skutki powstania Chmielnickiego dla stosunków Polaków i Ukraińców,</p> <p>– omawia różne postawy Polaków wobec Szwedów w</p>	<p>21.-1,2,3</p>

	<p>Kordecki, Jan III Sobieski</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozumie i wyjaśnia pojęcie „potop” – wymienia bitwy z okresu wojen polsko-szwedzkich: bitwa pod Kircholmem, obrona klasztoru na Jasnej Górze – wie, kiedy i z jakim skutkiem Polacy stoczyli z Turkami bitwy pod Cecorą, Chocimiem i Wiedniem 	<p>Kamieniec Podolski i Podole</p> <p>–</p>	<p>postanowienia pokoju w Oliwie,</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia skutki odsieczy wiedeńskiej dla Polski 	<p>przez Polskę,</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego traktat buczacki uznawany był za hańbiący 	<p>okresie „potopu”, szuka genezy zmian tych postaw,</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozumie znaczenie bitwy pod Wiedniem dla dziejów Europy, 	
<p>30. Na drodze do upadku</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Demograficzne i gospodarcze skutki wojen w XVII w.</p> <p>2. Sytuacja polityczna.</p> <p>3. czasy saskie.</p> <p>4. Stanisław Leszczyński i Stanisław Konarski – program odbudowy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: złota wolność szlachecka, oligarchia magnacka, konfederacja, abdykacja, <i>liberum veto</i>, – zna postacie: Augusta II Mocnego, Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego – podaje genezę powiedzeń: „od Sasa do Lasa”, „za króla Sasa jedz, pij i popuszczaj pasa” – rozumie pojęcia: , anarchia, 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje skutki gospodarcze wojen prowadzonych przez Rzeczpospolitą ze Szwecją, Rosją i Kozakami – wymienia przejawy kryzysu politycznego Rzeczypospolitej, za panowania Wettinów 	<p>wskazuje mechanizmy polityczne paraliżujące pracę sejmu</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny kryzysu gospodarczego, społecznego, i politycznego Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia międzynarodowe skutki wojen toczonych przez Rzeczpospolitą, przedstawia i analizuje przejawy kryzysu państwa polsko-litewskiego w czasach saskich – omawia 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki społeczne i polityczne wojen XVII w. wojen w XVII w. oraz rządów saskich 	<p>21.-3.4</p>

	Collegium Nobilium	<ul style="list-style-type: none"> – wie, w jakich okolicznościach obejmowali polski tron: August II Mocny, August III, Stanisław Leszczyński – – dostrzega przejawy ożywienia gospodarczego i kulturalnego w Polsce czasów saskich 	<p>w XVII w.,</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rządy saskie w Rzeczypospolitej – wymienia pierwsze próby reform podejmowane w Polsce w pierwszej poł. XVIII w. – 	projekt reform autorstwa Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego		
<p>31. Osiągnięcia kulturalne epoki oświecenia.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Nauka.</p> <p>2. Wynalazki</p> <p>3. Dalekie podróże.</p> <p>4. Sztuka, literatura i muzyka oświeceniowa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna dokonania: Woltera, Jana Jakuba Rousseau, Wolfganga Amadeusza Mozarta, Jamesa Cooka – zna pojęcia: oświecenie rokoko, klasycyzm, – wskazuje przykłady budowli wzniesionych w stylu rokokowym i klasycystycznym, – wymienia wynalazki czasu oświecenia, 	<ul style="list-style-type: none"> - wie jakie dyscypliny naukowe rozwinęły się w epoce oświecenia, - zna przyczyny kolejnych wypraw geograficznych, - rozpoznaje budowę klasycystyczną 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega przejawy postępu technicznego w XVII w, omawia jego wpływ na życie codzienne 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie wpływ postępu technicznego na rozwój gospodarki w XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia dlaczego omawianą epokę nazywano oświeceniem 	23.-1,2

<p>32. Przewrót umysłowy</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Nowy światopogląd.</p> <p>2. Ideologia oświecenia.</p> <p>3. Monteskiusz teoretyk demokracji.</p>	<p>- rozumie pojęcie oświecenie, zna postać i poglądy, Monteskiusza,</p> <p>- wie kim byli encyklopedyści</p>	<p>- wie kim był Rousseau,</p> <p>- opowiada o działalności encyklopedystów,</p> <p>- zna postać i poglądy Woltera</p>	<p>- zna poglądy J.J.Rousseau i Woltera</p>	<p>- rozumie rewolucyjność poglądów Rousseau,</p>	<p>- dostrzega rewolucyjność filozofów oświecenia i ich wpływ na świat współczesny</p>	<p>23.-1,2</p>
<p>33. Nowe ideologie zdobywają zwolenników.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Ideologia oświecenia na uniwersytetach.</p> <p>2. Wolnomularstwo.</p> <p>3. Książki i gazety</p>	<p>- wie kim byli wolnomularze,</p>	<p>- zna hasła głoszone przez wolnomularzy,</p> <p>- wie w jaki sposób idee oświecenia zdobywały nowych zwolenników</p>	<p>- omawia rolę prasy i publikacji w rozprzestrzenianiu się nowych prądów,</p> <p>- zna stosunek Kościoła do wolnomularstwa</p>	<p>- omawia rolę stowarzyszeń filozoficznych i literackich dla rozprzestrzeniania się idei oświecenia,</p>	<p>- dostrzega wpływy myśli oświecenia we współczesnym świecie</p>	<p>23.-1,2</p>
<p>34. Społeczeństwo i gospodarka</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Eksplozja demograficzna.</p>	<p>- rozumie pojęcie eksplozja demograficzna, rewolucja przemysłowa, ekonomia</p> <p>- zna wynalazki, które doprowadziły do rewolucji przemysłowej</p>	<p>- wie na czym polegała eksplozja demograficzna w XVIII w,</p> <p>opisuje życie w mieście XVIII wiecznym,</p> <p>- wie w jakim państwie rozpoczęła się rewolucja</p>	<p>- wskazuje przyczyny eksplozji demograficznej,</p> <p>- wymienia przyczyny i skutki rewolucji przemysłowej,</p> <p>- wskazuje na</p>	<p>- rozumie przyczyny nierównomiernego zaludnienia Europy,</p> <p>- rozumie rozwój niektórych gałęzi przemysłu oraz zależności pomiędzy rozwojem</p>	<p>- rozumie wpływ warunków naturalnych na rozwój rewolucji przemysłowej</p>	<p>23.-2</p> <p>31.- 1</p>

<p>2. Miasta.</p> <p>3. Rewolucja przemysłowa w Anglii</p> <p>3. Rewolucja agrarna.</p> <p>4. Teorie ekonomiczne.</p>		<p>przemysłowa,</p> <p>- wie kto wynalazł mechaniczną przędzarkę,</p> <p>wie jakie dziedziny przemysłu się rozwinęły ,</p> <p>- wie na czym polegała rewolucja agrarna</p>	<p>przełomowe znaczenie wynalezenia maszyny parowej,</p> <p>- dostrzega wpływ rewolucji przemysłowej i agrarnej na życie mieszkańców Europy</p>	<p>górnictwa, metalurgii, powstawaniem miast</p>		
<p>35. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. osadnictwo europejskie w Ameryce Północnej.</p> <p>2. kolonie angielskie.</p> <p>3. Bunt przeciw metropolii.</p> <p>4. Deklaracja niepodległości.</p> <p>5. Wojna o niepodległości.</p> <p>6. Konstytucja USA.</p>	<p>– zna postacie: Benjamina Franklina, Jerzego Waszyngtona</p> <p>– wie, co wydarzyło się w roku: 1776, 1787</p> <p>– zna najważniejsze postanowienia konstytucji USA</p>	<p>wie, dlaczego Amerykanie obchodzą najważniejsze święto narodowe 4 lipca</p> <p>– opisuje etapy uzyskiwania niepodległości przez kolonie brytyjskie w Ameryce</p> <p>– wymienia nazwiska Polaków biorących udział w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych,</p>	<p>– wymienia czynniki, które ułatwiły zdobycie niepodległości Stany Zjednoczone</p> <p>– wymienia główne założenia ustroju politycznego USA</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób konstytucja Stanów Zjednoczonych realizowała zasadę trójpodziału władz</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego Francja popierała kolonistów amerykańskich w walce o niepodległość</p> <p>– rozumie dlaczego podbój dzikiego zachodu był ważny dla rozwoju</p>	<p>- wskazuje postanowienia konstytucji USA, które przetrwały do dziś,</p> <p>- wskazuje zasady konstytucji USA, które stanowią realizację idei oświecenia</p>	<p>25.-1,2,3</p>

		– opowiada o podboju dzikiego zachodu		państwa		
36. Rzeczpospolita wśród wrogich sąsiadów. Zagadnienia 1. Prusy Fryderyka II. 2. Rosja Piotra Wielkiego i Katarzyny II. 3. Austria Józefa II	– zna dynastie panujące w XVIII w. w Austrii, Prusach i Rosji – wskazuje na mapie sąsiadów Polski w XVIII w., – rozumie pojęcie traktat „trzech czarnych orłów”,	– wymienia reformy przeprowadzone w Prusach przez Fryderyka Wilhelma I i Fryderyka II – opisuje zmiany wprowadzone przez w Austrii przez Marię Teresę i Józefa II – wymienia reformy wprowadzone w Rosji przez Piotra I	– uzasadnia, dlaczego XVIII-wieczne Prusy nazywano „państwem militarnym”, – rozumie znaczenie traktatu „trzech czarnych orłów” dla sytuacji Polski	– dostrzega i omawia cechy absolutyzmu oświeconego w Austrii, Prusach i Rosji, – omawia długofalowe skutki traktatu z 1732 roku	– porównuje reformy w państwach ościennych, ocenia na ich tel sytuację Polski	23.-3
37. Ostatnia wolna elekcja i pierwszy rozbiór Zagadnienia 1. Ostatnia elekcja. 2. Reformy S.A.Poniatowskiego.	– wie, co wydarzyło się w roku: 1764, 1768, 1772 – rozumie pojęcia: Familia, , prawa kardynalne, konfederacja barska – wskazuje na mapie obszar Rzeczypospolitej za panowania	– wskazuje reformy przeprowadzone przez Stanisława Augusta w latach sześćdziesiątych XVIII w.,	– wskazuje i omawia przyczyny I rozbioru, – omawia reakcję państw europejskich na I	– dostrzega konsekwencje rosyjskich ingerencji w wewnętrzne sprawy Polski, – omawia różne	– analizuje reformy podjęte przez S.A.Poniatowskiego i ich wpływ na sytuację polityczną Polski	27.-1

<p>3. Konfederacja barska. 4. I rozbiór Polski.</p>	<p>Stanisława Augusta – przed 1772 r. i po tej dacie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna postać Tadeusza Rejtana 	<ul style="list-style-type: none"> rozbiór Polski , – opisuje znaczenie konfederacji barskiej dla sytuacji wewnętrznej Polski 	<p>postawy szlachty wobec reform króla</p>		
<p>38. Król, który chciał dobrze. Zagadnienia 1. Edukacja w czasach stanisławowskich. 2. Kultura. 3. Gospodarka.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia reformy wprowadzone przez Stanisława Augusta w latach siedemdziesiątych XVIII w. – rozumie pojęcia: Komisja Edukacji Narodowej, czynsz, obiady czwartkowe – zna Łazienki, 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie znaczenie KEN dla reformy szkolnictwa w Polsce – wymienia przejawy ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich – rozumie znaczenie mecenatu królewskiego dla rozwoju sztuki w Polsce – charakteryzuje kulturę oświecenia w Polsce, – zna nazwiska Wojciecha 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie reform stanisławowskich dla rozwoju Polski w drugiej połowie XVIII w., – wskazuje na przemiany gospodarcze zachodzące w Polsce czasów stanisławowskich 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje przemiany w obyczajowości w XVIII w -wyjaśnia znaczenie malowideł Canaletta dla odbudowy Warszawy po II wojnie światowej 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia znaczenie S.A.Poniatowskiego dla rozwoju kultury polskiej, - 	<p>26.-1,4</p>

		Bogusławskiego, Canaletta, Ignacego Krasickiego				
39. Sejm Wielki. Reformy, które przysły za późno.	– wie, kiedy zwołano Sejm Czteroletni	– zna okoliczności zwołania Sejmu Wielkiego,	– rozumie i wskazuje okoliczności, które umożliwiły zwołanie sejmu wielkiego,	– Rozumie różną postawę szlachty wobec prób reform, podaje ich genezę,	– omawia przełomowe znaczenie Konstytucji 3 maja dla Polski	
Zagadnienia	– zna datę uchwalenia Konstytucji 3 maja	– zna stronnictwa z okresu Sejmu Wielkiego, ich program oraz przywódców,	- wyjaśnia znaczenie reform Sejmu Wielkiego dla bezpieczeństwa Polski na arenie międzynarodowej	– omawia znaczenie sytuacji międzynarodowej dla zwołania Sejmu Wielkiego,		
1. Sejm Wielki.	– zna najważniejsze reformy Sejmu Wielkiego	– wie w jaki sposób mieszczanie walczyli o swoje prawa	– rozumie dlaczego Prusy i Rosja poczuły się zaniepokojone reformami Sejmu Wielkiego	– wie, które z reform sejmowych nie zostały		
2. Konstytucja 3 maja.	– zna postanowienia Konstytucji 3 maja					
3. Reformy sejmowe.						
						26.-2

				zrealizowane, rozumie okoliczności, które to utrudniały		
40. Upadek Rzeczypospolitej	– rozumie pojęcia: konfederacja targowicka, sejm grodzieński	– podaje okoliczności uznania przez sejm traktatu rozbiorowego	– uzasadnia, dlaczego Austria nie wzięła udziału w II rozbiórce Polski	- zna okoliczności ustanowienia orderu Virtuti Militari	– rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej	
Zagadnienia.	– wie, kim byli Tadeusz Kościuszko i Józef Poniatowski	– zna okoliczności powstania konfederacji targowickiej,	– wie, dokąd i dlaczego udali się na emigrację Polacy protestujący przeciw II rozbiórowi,	– wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i ocenia jej następstwa,	– – próbuje ocenić rządy ostatniego króla Polski	26.-3
1. Targowica.	– wie, kiedy nastąpił II rozbiór Polski	– zna okoliczności wybuchu powstania kościuszkowskiego	– wskazuje przyczyny klęski powstania kościuszkowskiego			
2. II rozbiór Polski.	– wskazuje na mapie ziemie zabrane Polsce w II rozbiórce przez Rosję i Prusy ,	– zna cel wydania uniwersału połanieckiego	– omawia cele powstania kościuszkowskiego			
3. Insurekcja kościuszkowska.	– zna daty: wybuchu insurekcji kościuszkowskiej, bitew pod Racławicami i Maciejowicami, III rozbiór	wskazuje przyczyny klęski powstania kościuszkowskiego				
4. III rozbiór Polski.	– rozumie pojęcia: insurekcja, uniwersał, kosynierzy	– – omawia cele powstania				27.-1,2,3
	– zna postacie: Tadeusz Kościuszki, Jana Kilińskiego					
	– wymienia państwa, które brały					

	<p>udział w III rozbiórce Polski</p> <p>– – wskazuje na mapie ziemie Rzeczypospolitej zagarnięte w III rozbiórce przez poszczególne państwa</p>	<p>kościuszkowskiego</p>				
<p>41. Dlaczego Polska upadła?</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Wpływ sąsiadów na upadek Polski.</p> <p>2. Przyczyny wewnętrzne upadku Polski.</p>	<p>- zna państwa, które doprowadziły do upadku polski,</p> <p>- wie, kto był ostatnim królem Polski</p>	<p>- wymienia przyczyny wewnętrzne upadku Polski,</p>	<p>- omawia postawy sąsiadów wobec Polski,</p> <p>- wskazuje na różne postawy Polaków wobec kwestii reform i niepodległości</p>	<p>- rozróżnia cele państwa zaborczych w ich polityce wobec polski</p>	<p>- samodzielnie dokonuje analizy przyczyn upadku polski, wskazuje zewnątrzne i wewnętrzne, wartościuje je</p>	<p>27.-3</p>

* - zagadnienia wykraczające poza podstawę programową

Roczny plan pracy z historii dla klasy III gimnazjum do programu nauczania „Śladami przeszłości”

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Oczekiwane osiągnięcia	
			Podstawowe umiejętności i wiedza (na ocenę dopuszczającą i dostateczną) Uczeń:	Podstawowe umiejętności i wiedza (na ocenę dobrą i bardzo dobrą) Uczeń:

<p>1. Oświecenie w Europie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • odkrycia naukowe epoki oświecenia • główne idee oświeceniowe • powstanie wolnomularstwa • sztuka XVIII w. 	<p>23.1 23.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: oświecenie, empiryzm, racjonalizm, deizm, ateizm, klasycyzm, encyklopedyści, wolnomularstwo, masoneria • przedstawia dokonania postaci: Izaaka Newtona, Karola Monteskiusza, Woltera, Jamesa Watta • właściwie określa ramy czasowe epoki oświecenia • wyjaśnia zastosowanie maszyny parowej • wymienia idee oświecenia i rozpoznaje ich wpływ na naukę, literaturę, filozofię, architekturę i sztukę • charakteryzuje zasadę trójpodziału władzy sformułowaną przez Monteskiusza • omawia hasła równości społecznej głoszone przez Jeana–Jacques’a Rousseau 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Karola Linneusza, Benjamina Franklina, Edmunda Cartwrighta, Johna Kaya, Johna Locke’a, Andersa Celsjusza, Denisa Diderota • wymienia najważniejsze wynalazki XVIII w. • omawia znaczenie odkryć epoki oświecenia • charakteryzuje styl rokoko • porównuje klasycyzm z innymi kierunkami artystycznymi
--------------------------------	--	----------------------	---	--

<p>2. Nowe potęgi europejskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przemiany w Rosji pod koniec XVII w. i w XVIII w. • rozwój Prus w XVIII w. • reformy w monarchii austriackiej w XVIII w. 	<p>23.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok ogłoszenia Prus królestwem –1701 r. • poprawnie posługuje się terminami: junkrzy, absolutyzm oświecony • wymienia najważniejsze reformy przeprowadzone w Rosji, Prusach i Austrii • wskazuje na mapie Rosję, Prusy i monarchię austriacką • ocenia znaczenie przeprowadzonych reform dla układu sił w Europie XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1689 r. – początek samodzielnych rządów Piotra I, 1756–1763 – wojna siedmioletnia • omawia przyczyny i skutki reform przeprowadzonych w Rosji, Prusach i Austrii • charakteryzuje rozwój terytorialny Rosji, Prus i monarchii austriackiej • porównuje reformy oświeceniowe wprowadzone w Prusach, Rosji i Austrii
<p>3. Rzeczpospolita za panowania Wettinów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • polsko-saska unia personalna • wojna północna i jej skutki • rządy Augusta III • skutki unii polsko-saskiej 	<p>24.1 24.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1697 r. – koronacja Augusta II Mocnego, 1699 r. – pokój w Karłowicach, 1717 r. – Sejm Niemy, 1763 r. – śmierć Augusta III Sasa • poprawnie posługuje się terminami: wojna północna, Sejm Niemy • przedstawia dokonania postaci: Augusta II Mocnego, Augusta III Sasa, Stanisława Leszczyńskiego • wskazuje na mapie zasięg terytorialny Rzeczypospolitej za panowania Sasów 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1704–1709 i 1733–1736 – panowanie Stanisława Leszczyńskiego, 1709 r. – bitwa pod Połtawą, 1721 r. – pokój w Nystad, 1736 r. – sejm pacyfikacyjny • poprawnie posługuje się terminami: konfederacja warszawska, konfederacja sandomierska, Order Orła Białego • wyjaśnia okoliczności elekcji Augusta II Mocnego • analizuje politykę wewnętrzną i zewnętrzną Wettinów

			<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje skutki wojny północnej dla Polski • wymienia przyczyny i przejawy kryzysu państwa polskiego w czasach saskich • wyjaśnia zmiany położenia międzynarodowego Rzeczypospolitej w XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • szczegółowo omawia znaczenie oraz skutki wojny północnej • opisuje przebieg wojny północnej • ocenia rządy Wettinów w Rzeczypospolitej • charakteryzuje przyczyny wzrostu nietolerancji religijnej w Polsce • wymienia pozytywne i negatywne następstwa unii polsko-saskiej
4. Ostatni król elekcyjny	<ul style="list-style-type: none"> • elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego • początek rządów Stanisława Augusta Poniatowskiego • konfederacja barska • pierwszy rozbiór Rzeczypospolitej 	27.1	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1764 r. – koronacja Stanisława Augusta Poniatowskiego, 1772 r. – pierwszy rozbiór Polski • poprawnie posługuje się terminami: Familia, konfederacja barska, sejm rozbiorowy, Rada Nieustająca • przedstawia rolę postaci: Tadeusza Rejtana, Mikołaja Repnina • omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego • wskazuje na mapie zmiany terytorialne po pierwszym rozbiórze Polski • wymienia przyczyny i skutki pierwszego rozbioru 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok zawiązania konfederacji barskiej –1768 r. • poprawnie posługuje się terminami: konfederacja słucka, konfederacja toruńska, konfederacja radomska, prawa kardynalne, ryngraf, innowierca • przedstawia rolę postaci: Maurycego Beniowskiego, Kajetana Sołtyka, Józefa Andrzeja Załuskiego, Wacława Rzewuskiego, Józefa Pułaskiego, Michała Krasińskiego • omawia reformy sejmu konwokacyjnego

<p>Tajemnice sprzed wieków – Co przedstawia „Kołacz królewski”?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • reakcje mieszkańców Europy wobec rozbioru Rzeczypospolitej • rycina “Kołacz królewski” • kopie i interpretacje rysunku przedstawiającego rozbiór Polski 	<p>materiał wykraczający poza podstawę programową</p>	<p>Wymagania ponadprogramowe</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje stanowisko państw europejskich wobec pierwszego rozbioru Polski • wyjaśnia, dlaczego I rozbiór Polski naruszył równowagę sił w Europie • tłumaczy genezę porównania pierwszego rozbioru Polski do królewskiego ciasta • opisuje rycinę Noela Le Mire'a „Kołacz królewski” i Johannesa Nilsona „Położenie Królestwa Polskiego w roku 1773” • określa cel powstawania kolejnych, naśladowczych wersji “Kołacza królewskiego” • wyjaśnia propagandową rolę rycin oraz działania państw zaborczych, mające na celu zafałszowanie prawdy historycznej 	
<p>5. Oświecenie w Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ożywienie gospodarcze i kulturalne • początki oświecenia • rozwój szkolnictwa • literatura i sztuka 	<p>24.3 26.1 26.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1765 r. – utworzenie Szkoły Rycerskiej, 1773 r. – powołanie Komisji Edukacji Narodowej • poprawnie posługuje się terminami: Collegium Nobilium, Szkoła Rycerska, Komisja Edukacji Narodowej, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych, oświecenie stanisławowskie • przedstawia dokonania postaci: Stanisława Konarskiego, Stanisława Leszczyńskiego, Ignacego Krasickiego, Stanisława Staszica, Hugona Kołłątaja, Bernarda Bellotta zwanego Canalettem, Dominika Merliniego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1740 r. – utworzenie Collegium Nobilium, 1747 r. – otwarcie Biblioteki Załuskich • poprawnie posługuje się terminami: Biblioteka Załuskich, Operalnia • przedstawia dokonania postaci: Antoniego Tyzenhauza, Andrzeja Zamoyskiego, Adama Naruszewicza, Wojciecha Bogusławskiego, Franciszka Zabłockiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Marcella Bacciarellego • na podstawie mapy charakteryzuje rozwój oświaty i gospodarki na ziemiach polskich

			<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Konarskiego i Stanisława Leszczyńskiego • dostrzega przejawy ożywienia w gospodarce i kulturze czasów saskich • wymienia okoliczności powstania, główne zadania i osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej • rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia • ocenia wkład Stanisława Augusta Poniatowskiego w rozwój polskiego oświecenia 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia reformy w szkolnictwie w Rzeczypospolitej w XVIII w. • wymienia przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu
Tajemnice sprzed wieków – Jaką Warszawę malował Canaletto?	<ul style="list-style-type: none"> • początki kariery Bernarda Bellotta oraz jego działalność w Warszawie • burzliwe losy dzieł Canaletta 	materiał wykraczający poza podstawę programową	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje postać Bernarda Belotta • omawia znaczenie dzieł Canaletta dla kultury polskiej • ocenia wpływ włoskiego malarza na rozwój polskiego oświecenia • przedstawia losy obrazów Canaletta w czasach powstań narodowych i II wojny światowej • wyjaśnia rolę dzieł Canaletta w procesie odbudowy Warszawy po II wojnie światowej 	

<p>1. Powstanie Stanów Zjednoczonych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Anglicy w Ameryce Północnej • przyczyny konfliktu • wojna o niepodległość • Polacy w walce o niepodległość USA • budowa nowego państwa – Stanów Zjednoczonych Ameryki 	<p>25.1 25.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 4 lipca 1776 r. – ogłoszenie niepodległości Stanów Zjednoczonych Ameryki, 17 września 1787 r. – uchwalenie konstytucji Stanów Zjednoczonych • poprawnie posługuje się terminami: ustawa stemplowa, “bostońskie picie herbaty”, Kongres Kontynentalny, stany • przedstawia dokonania postaci: Jerzego Waszyngtona, Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego • uzasadnia oświeceniowy charakter Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych • wymienia przytoczone w Deklaracji niezbywalne prawa przysługujące wszystkim obywatelom • wyjaśnia zasady funkcjonowania federacji • omawia przyczyny i skutki wojny o niepodległość USA • ocenia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1777 r. – bitwa pod Saratogą, 1781 r. – bitwa pod Yorktown, 1783 r. – zawarcie pokoju w Paryżu • przedstawia dokonania postaci: Thomasa Jeffersona, Benjamina Franklina i Johna Adamsa • analizuje sytuację kolonii angielskich w Ameryce Północnej w XVIII w. • charakteryzuje przebieg wojny o niepodległość USA • ocenia zasługi Jerzego Waszyngtona dla uzyskania niepodległości Stanów Zjednoczonych • wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew wojny o niepodległość USA
--	--	----------------------	---	--

<p>Tajemnice sprzed wieków – Jak rozpoczęła się rewolucja amerykańska?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zatopienie ładunku herbaty w Bostonie • restrykcje brytyjskie • przyczyny wojny o niepodległość • symbolika flagi USA 	<p>materiał wykraczający poza podstawę programową</p>	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje wydarzenia związane z zatopieniem ładunku herbaty w Bostonie • wyjaśnia symboliczne znaczenie „bostońskiego picia herbaty” dla rozpoczęcia wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych • charakteryzuje politykę Wielkiej Brytanii stosowaną wobec kolonii amerykańskich • wymienia przyczyny wojny o niepodległość USA • określa znaczenie symboliki flagi amerykańskiej
--	--	---	---

<p>2. Rewolucja francuska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny kryzysu we Francji w XVIII w. • społeczeństwo francuskie • wybuch rewolucji • reformy Konstytuanty • Deklaracja praw człowieka i obywatela i jej idee 	<p>28.1 28.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1789 r. – wybuch Wielkiej Rewolucji Francuskiej, 1791 r. – uchwalenie konstytucji francuskiej • poprawnie posługuje się terminami: Zgromadzenie Narodowe, Stany Generalne, Zgromadzenie Konstytucyjne, Konstytuanta, Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna • charakteryzuje problemy społeczne Francji przed wybuchem rewolucji francuskiej • wymienia główne przyczyny rewolucji • opisuje najważniejsze zasady ideowe rewolucji francuskiej zawarte w Deklaracji praw człowieka i obywatela 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 14 lipca 1789 r. – zdobycie Bastylji, 21 stycznia 1793 r. – egzekucja Ludwika XVI • wymienia reformy przeprowadzone przez Konstytuantę • ocenia postawę króla Ludwika XVI
-------------------------------	--	----------------------	--	---

<p>3. Republika francuska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • obalenie monarchii • Konwent Narodowy • ogłoszenie Francji republiką • terror rewolucyjny • przewrót thermidoriański 	<p>28.1 28.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: Konwent Narodowy, żyrondyści, jakobini, gilotyna, Trybunał Rewolucyjny, dyktatoriat • omawia rolę Maksymiliana Robespierre'a • wymienia i ocenia skutki Wielkiej Rewolucji Francuskiej • wskazuje charakterystyczne cechy dyktatury jakobińskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 20 września 1792 r. – bitwa pod Valmy, 27 lipca 1794 r. (9 thermidora roku II) – przewrót thermidoriański • poprawnie posługuje się terminami: rojaliści, przewrót thermidoriański • przedstawia dokonania postaci: Jeana–Paula Marata, Georges’a Dantona, Jacques’a Pierre’a Brissota • charakteryzuje ugrupowania polityczne Konwentu Narodowego • omawia etapy rewolucji francuskiej • wskazuje na mapie tereny przyłączone do Francji w okresie republiki oraz obszary objęte działaniami kontrrewolucyjnymi
-------------------------------	--	----------------------	--	---

<p>4. Sejm Wielki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • początek obrad Sejmu Wielkiego • stronnictwa Sejmu Czteroletniego • reformy Sejmu Wielkiego • wojna w obronie Konstytucji 3 maja • drugi rozbiór Polski 	<p>26.2 26.3 27.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1788–1792 – obrady Sejmu Wielkiego, 1791 r. – uchwalenie Konstytucji 3 maja, 1793 r. – drugi rozbiór Polski • poprawnie posługuje się terminami: Sejm Wielki, ustawa o sejmikach, ustawa o miastach królewskich, konfederacja targowicka, drugi rozbiór Polski • przedstawia dokonania postaci: Stanisława Małachowskiego, Stanisława Augusta Poniatowskiego, Hugona Kołłątaja • wymienia reformy Sejmu Wielkiego • omawia postanowienia Konstytucji 3 maja • wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i ocenia jej następstwa • wskazuje na mapie zmiany terytorialne po drugim rozbiórze Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Jana Dekerta, księcia Józefa Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki • charakteryzuje stronnictwa Sejmu Wielkiego • ocenia znaczenie reform Sejmu Czteroletniego • określa przyczyny i skutki wojny z Rosją z 1792 r. • omawia rolę tradycji związanej z Orderem Virtuti Militari • wymienia najważniejsze bitwy wojny w obronie Konstytucji 3 maja: pod Dubienką i Zieleńcami • wskazuje na mapie Targowicę, Zieleńce i Dubienkę
-----------------------	---	-------------------------------	---	--

<p>5. Upadek Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wybuch powstania kościuszkowskiego • pierwsze sukcesy powstańców • Uniwersał połaniecki • upadek powstania kościuszkowskiego • trzeci rozbiór Polski 	<p>27.1 27.2 27.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 24 marca 1794 r. – wybuch powstania kościuszkowskiego, 1795 r. – trzeci rozbiór Rzeczypospolitej • poprawnie posługuje się terminami: naczelnik, insurekcja, Uniwersał połaniecki • przedstawia dokonania postaci: Tadeusza Kościuszki, Jana Kilińskiego i Jakuba Jasińskiego • wymienia cele i następstwa powstania kościuszkowskiego • wskazuje na mapie zmiany terytorialne po trzecim rozbiórze • rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przebieg powstania kościuszkowskiego • wymienia przyczyny klęski insurekcji kościuszkowskiej • wyjaśnia rolę wydania przez Tadeusza Kościuskę Uniwersału połanieckiego • omawia wpływ bitew pod Raławicami, Szczekocinami i Maciejowicami dla przebiegu powstania kościuszkowskiego • ocenia znaczenie wewnętrznych i zewnętrznych przyczyn upadku Rzeczypospolitej
-----------------------------------	--	-------------------------------	--	---

<p>6. Pierwsze konstytucje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie terminu <i>konstytucja</i> • konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej • Konstytucja 3 maja • konstytucja francuska 	<p>25.3 26.2 28.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 1787 r. – uchwalenie konstytucji USA, 1791 r. – Konstytucja 3 maja, 3 września 1791 r. – konstytucja francuska • poprawnie posługuje się terminami: konstytucja, ustawa zasadnicza, monarchia konstytucyjna • przedstawia dokonania postaci: Karola Ludwika Monteskiusza, Benjamina Franklina • wymienia główne instytucje ustrojowe Stanów Zjednoczonych • wyjaśnia, w jaki sposób konstytucja amerykańska realizowała w praktyce zasadę trójpodziału władzy • omawia postanowienia Konstytucji 3 maja • określa prawa, które gwarantowała obywatelom konstytucja francuska • analizuje podobieństwa i różnice między konstytucją amerykańską, francuską i Konstytucją 3 maja 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia Hugona Kołłątaja i Scypiona Piatollego jako głównych autorów tekstu Konstytucji 3 maja • uzasadnia oświeceniowy charakter konstytucji amerykańskiej, francuskiej i Konstytucji 3 maja • ocenia znaczenie Konstytucji 3 maja dla dziejów Polski
--------------------------------	---	-------------------------------	---	---

<p>1. Od konsulatu do cesarstwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przejęcie władzy przez Napoleona • system napoleoński • ekspansja napoleońskiej Francji • armia napoleońska • wojna z Rosją 	<p>29.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1799 r. – zamach 18 brumaire’a, 1804 r. – koronacja cesarska Napoleona Bonapartego, 1805 r. – bitwa pod Austerlitz, 1812 r. – wyprawa na Moskwę, 1813 r. – bitwa pod Lipskiem • poprawnie posługuje się terminami: zamach stanu, konsul, pierwszy konsul, Kodeks Napoleona, departament, konkordat, blokada kontynentalna, hegemonia, Związek Reński • przedstawia dokonania Napoleona Bonapartego • opisuje zmiany w Europie w okresie napoleońskim w zakresie stosunków społeczno-gospodarczych i politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1806 r. – bitwy pod Jeną i Auerstedt, 1807 r. – bitwy pod Ławą Pruską i Frydlandem • charakteryzuje sytuację międzynarodową Francji w epoce napoleońskiej • omawia zmiany, jakie zostały wprowadzone na mocy Kodeksu Napoleona • opisuje przebieg wojen napoleońskich do 1813 r. • wymienia skutki wyprawy Wielkiej Armii na Rosję • lokalizuje na mapie terytoria przyłączone do Francji przed 1812 r. • wskazuje na mapie trasę wyprawy Napoleona na Moskwę
-------------------------------------	---	-------------	--	---

<p>2. Legiony i Księstwo Warszawskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Polacy na emigracji • Legiony Polskie we Włoszech • utworzenie Księstwa Warszawskiego i jego ustrój • edukacja i gospodarka w Księstwie Warszawskim • wojna z Austrią • upadek Księstwa Warszawskiego 	<p>29.2 29.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1797 r. – powstanie Legionów Polskich we Włoszech, 1807 r. – utworzenie Księstwa Warszawskiego, 1815 r. – likwidacja Księstwa Warszawskiego • przedstawia dokonania postaci: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego, księcia Józefa Poniatowskiego • wyjaśnia okoliczności utworzenia Legionów Polskich i Księstwa Warszawskiego • opisuje ustrój i terytorium Księstwa Warszawskiego • ocenia politykę Napoleona wobec sprawy 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: Legia Naddunajska, dekret grudniowy • przedstawia dokonania postaci: Fryderyka Augusta I, Karola Kniaziewiczza • omawia udział Polaków w bitwach na Półwyspie Iberyjskim • opisuje uzbrojenie armii Księstwa Warszawskiego
<p>3. Kongres wiedeński</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zwołanie kongresu w Wiedniu • sto dni Napoleona • postanowienia kongresu wiedeńskiego • zmiany terytorialne w Europie wynikające z obrad kongresu wiedeńskiego • zasady restauracji, legitymizmu i równowagi 	<p>30.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1814 r. – zwołanie kongresu w Wiedniu, 1815 r. – bitwa pod Waterloo • poprawnie posługuje się terminami: „tańczący kongres”, restauracja, równowaga europejska, legitymizm, Związek Niemiecki • przedstawia zasady i postanowienia kongresu wiedeńskiego • wymienia decyzje kongresu w sprawie polskiej • wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Wielkie Księstwo Poznańskie i Rzeczpospolitą Krakowską 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok śmierci Napoleona Bonaparte – 1821 r. • poprawnie posługuje się terminami: 100 dni Napoleona, system Metternicha • przedstawia dokonania postaci: Aleksandra I, Fryderyka Wilhelma III, Roberta Stewarta Castlereagha, Klemensa von Metternicha, Charlesa Talleyranda • wskazuje na mapie Europy zmiany terytorialne wprowadzone w 1815 r. • ocenia, jakie konsekwencje dla Europy przyniosły postanowienia kongresu

<p>Tajemnice sprzed wieków – Jak obradował kongres w Wiedniu?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny zwołania kongresu w Wiedniu • przebieg obrad • główni uczestnicy kongresu 	<p>materiał wykraczający poza podstawę programową</p>	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia okoliczności zorganizowania kongresu w Wiedniu • opisuje przebieg obrad kongresu wiedeńskiego • przedstawia znaczenie regulaminu dyplomatycznego • wymienia głównych uczestników kongresu • ocenia rolę kongresu wiedeńskiego w dziejach Europy
<p>4. Europa po kongresie wiedeńskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zawarcie Świętego Przymierza i jego skutki • próby obalenia ładu wiedeńskiego • powstanie dekabrystów • rewolucja lipcowa we Francji • walki o niepodległość w Grecji i Belgii 	<p>materiał wykraczający poza podstawę programową</p>	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1815 r. – zawarcie Świętego Przymierza, 1825 r. – powstanie dekabrystów, 1830 r. – rewolucja lipcowa we Francji, 1821–1829 – powstanie greckie • poprawnie postępuje się terminami: Święte Przymierze, karbonariusze, dekabryści • wskazuje na mapie: imperium osmańskie, Grecję, Królestwo Niderlandów, Belgię, Francję, Rosję, Piemont, Królestwo Obojga Sycylii, Państwo Kościelne • wyjaśnia cel i skutki zawarcia Świętego Przymierza • wymienia przyczyny i skutki rewolucji i powstań, które wybuchły w Europie po kongresie wiedeńskim • opisuje przebieg wydarzeń w Rosji, Francji, Belgii, Grecji i we Włoszech

<p>5. Rewolucja przemysłowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny rewolucji przemysłowej • rozwój przemysłu w XIX w. • rozwój transportu • skutki rewolucji przemysłowej 	<p>31.1 31.2 31.3 31.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1769 r. – opatentowanie maszyny parowej, 1837 r. – opatentowanie silnika elektrycznego • poprawnie posługuje się terminami: rewolucja agrarna, fabryka, rewolucja przemysłowa, industrializacja, urbanizacja, metropolia, kapitaliści, proletariat • przedstawia dokonania postaci: Roberta Fultona, George’a Stephensona, Michaela Faradaya • określa przyczyny i charakterystyczne cechy rewolucji przemysłowej • prezentuje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu uprzemysłowienia, w tym dla środowiska naturalnego • wymienia najważniejsze wynalazki i odkrycia XIX w. oraz wyjaśnia następstwa ekonomiczne i społeczne ich zastosowania 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie wynalazków rewolucji przemysłowej dla rozwoju cywilizacji • porównuje stopień rozwoju przemysłowego poszczególnych państw • wskazuje na mapie najbardziej uprzemysłowione regiony Europy • opisuje zmiany w poziomie życia różnych grup społecznych w XIX w. na podstawie źródeł pisanych, ikonograficznych i statystycznych
---------------------------------	--	---	---	--

6. Nowe ideologie	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie i rozwój liberalizmu • konserwatyzm • rozwój idei narodowych w pierwszej połowie XIX w. • początki ruchu robotniczego • socjalizm i komunizm w pierwszej połowie XIX w. 	30.2	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok wydania „Manifestu komunistycznego” – 1848 r. • poprawnie posługuje się terminami: strajk, konserwatyzm, liberalizm, socjalizm utopijny, socjalizm naukowy, komunizm • przedstawia okoliczności powstania ruchu robotniczego • wyjaśnia główne założenia liberalizmu, socjalizmu oraz idei narodowych w Europie w pierwszej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Alexisa de Tocqueville’a, Adama Smitha, Edmunda Burke’a, Giuseppe Mazziniego, Claude’a de Saint-Simona, Charles’a Fouriera, Roberta Owena, Karola Marksa, Fryderyka Engelsa • wyjaśnia założenia czartyzmu • wymienia skutki powstania nowych ideologii
7. Europa w połowie XIX wieku	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny Wiosny Ludów • rewolucja lutowa we Francji • Prusy i kraje niemieckie w okresie Wiosny Ludów • rewolucja w Wiedniu • powstanie węgierskie • Wiosna Ludów we Włoszech • wojna krymska i jej skutki 	materiał wykraczający poza podstawę programową	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1848 r. – początek Wiosny Ludów, 1853–1856 – wojna krymska • poprawnie posługuje się terminami: rewolucja lutowa, parlament frankfurcki, wojna krymska • przedstawia dokonania postaci: Ludwika Napoleona Bonapartego, Fryderyka Wilhelma IV, Franciszka Józefa I, Józefa Bema, Lajosa Kossutha, Giuseppe Mazziniego • wymienia przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń Wiosny Ludów we Francji, w Niemczech, w monarchii austriackiej, we Włoszech • omawia przyczyny i skutki wojny krymskiej • lokalizuje na mapie państwa, w których doszło do powstań i rewolucji, a także obszary, gdzie miały miejsce wystąpienia narodowowyzwoleńcze • wskazuje na mapie miejsca walk toczonych podczas wojny krymskiej 	

<p>1. Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podział ziem polskich w 1815 r. • ustrój Królestwa Polskiego • rozwój gospodarczy Kongresówki • sytuacja na ziemiach polskich pod zaborem pruskim i austriackim • kultura i oświata na ziemiach polskich w latach 1815–1830 	<p>33.1 33.2 33.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1815 r. – powstanie Królestwa Polskiego, 1816 r.– założenie Uniwersytetu Warszawskiego, 1828 r. – utworzenie Banku Polskiego • poprawnie posługuje się terminami: ziemie zabrane, Królestwo Kongresowe, Wielkie Księstwo Poznańskie, Wolne Miasto Kraków, Rada Stanu, Zagłębie Dąbrowskie, Zagłębie Staropolskie, uwłaszczenie, romantyzm • wskazuje na mapie nowy układ granic państw zaborczych na ziemiach polskich po kongresie wiedeńskim • charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego • ocenia osiągnięcia Królestwa Polskiego w gospodarce, kulturze i szkolnictwie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: księcia Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa Zajączka, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Stanisława Kostki Potockiego, Stanisława Staszica, Tadeusza Czackiego • charakteryzuje i ocenia politykę zaborców wobec Polaków w latach 1815–1830
--	---	-------------------------------	---	--

<p>2. Powstanie listopadowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • opozycja w Królestwie Polskim • wybuch powstania • negocjacje z carem i detronizacja • wojna polsko-rosyjska • przebieg powstania w Królestwie i poza nim • przywódcy powstania 	<p>34.1 34.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 29/30 listopada 1830 r.– noc listopadowa, 25 stycznia 1831 r. – detronizacja cara • przedstawia dokonania postaci: Waleriana Łukasińskiego, Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego, Adama Czartoryskiego, Mikołaja I, Emilii Plater • wymienia przyczyny wybuchu powstania listopadowego • wskazuje na mapie miejsca walk i zasięg powstania listopadowego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 25 lutego 1831 r. bitwa pod Grochowem, 26 maja 1831 r. bitwa pod Ostrołęką, 8 września 1831 r.– kapitulacja Warszawy • przedstawia dokonania postaci: Iwana Dybicza, Iwana Paskiewicza, Ignacego Prądzyńskiego, Macieja Rybińskiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego • przedstawia międzynarodowe tło wybuchu powstania listopadowego • omawia przyczyny klęski powstania listopadowego i ocenia jego znaczenie dla Polaków • charakteryzuje działalność Rządu Narodowego w okresie powstania listopadowego
---------------------------------	--	----------------------	---	---

<p>3. Polacy po powstaniu listopadowym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • skutki powstania listopadowego • Wielka Emigracja • działalność spiskowa w kraju • początki pracy organicznej 	<p>34.3 34.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: Statut organiczny, noc paskiewiczowska, rusyfikacja, Wielka Emigracja, Komitet Narodowy Polski, emisariusze • przedstawia dokonania postaci: Joachima Lelewela, Adama Jerzego Czartoryskiego, Tadeusza Krępowieckiego, Juliusza Słowackiego, Adama Mickiewicza • wymienia bezpośrednio i długofalowe skutki powstania listopadowego • wskazuje na mapie państwa europejskie, do których udawali się Polacy po upadku powstania listopadowego • przedstawia początki pracy organicznej na ziemiach polskich, wymienia główne założenia oraz najwybitniejszych przedstawicieli tego nurtu 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Seweryna Goszczyńskiego, Szymona Konarskiego, Karola Libelta, Walentego Stefańskiego, Henryka Kamieńskiego, Edwarda Dembowskiego, Piotra Ściegiennego, Dezyderego Chłapowskiego, Karola Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego • charakteryzuje cele i działalność Hotelu Lambert, Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, Gromad Ludu Polskiego
--	---	----------------------	--	---

<p>4. Wiosna Ludów na ziemiach polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie krakowskie • rabacja galicyjska • Wiosna Ludów w Wielkopolsce • Wiosna Ludów w Galicji • rozwój ukraińskiego ruchu narodowego • udział Polaków w europejskiej Wiosnie Ludów 	<p>34.2 35.1 35.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1846 r. – powstanie krakowskie, 1848 r. – wybuch Wiosny Ludów • poprawnie posługuje się terminami: serwituty, powstanie wielkopolskie, rabacja • przedstawia dokonania postaci: Edwarda Dembowskiego, Jana Tyssowskiego, Ludwika Mierosławskiego • prezentuje przyczyny i skutki rabacji galicyjskiej • omawia działania podejmowane podczas Wiosny Ludów na ziemiach polskich • charakteryzuje poczynania zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej w okresie Wiosny Ludów • ocenia postawy Polaków w czasie Wiosny Ludów • wskazuje na mapie tereny objęte rabacją galicyjską i powstaniem wielkopolskim 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Krzysztofa Mrongowiusza, Józefa Lompy, Franza von Stadion • omawia wydarzenia Wiosny Ludów na ziemiach polskich na tle wydarzeń europejskich • wyjaśnia znaczenie rozwoju ukraińskiego ruchu narodowego w Galicji • ocenia znaczenie działalności Polaków dla wydarzeń Wiosny Ludów w Europie • wymienia przyczyny wybuchu oraz omawia przebieg powstań krakowskiego i wielkopolskiego • porównuje cele i znaczenie powstania krakowskiego i powstania wielkopolskiego
---	--	-------------------------------	---	---

<p>2. Zjednoczenie Niemiec</p>	<ul style="list-style-type: none"> • koncepcje zjednoczenia Niemiec • polityka Prus • wojny Prus z Danią i Austrią • konflikt zbrojny Prus z Francją i utworzenie cesarstwa niemieckiego • Komuna Paryska 	<p>32.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1864 r. – wojna Austrii i Prus z Danią, 1867 r. – utworzenie Związku Północnoniemieckiego, 1871 r. – powstanie cesarstwa niemieckiego (II Rzeszy Niemieckiej) • przedstawia dokonania postaci: Ottona von Bismarcka, Wilhelma I Hohenzollerna • omawia koncepcje zjednoczenia Niemiec • charakteryzuje politykę Prus, zmierzającą do zjednoczenia • dostrzega podobieństwa i różnice w procesie zjednoczenia Włoch i Niemiec 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny i skutki wojny prusko-francuskiej w latach 1870–1871 • omawia przebieg wydarzeń związanych z Komuną Paryską • charakteryzuje rolę Jarosława Dąbrowskiego w wydarzeniach rewolucyjnych w Paryżu • porównuje metody polityczne stosowane przez Bismarcka z postawą Cavoura i Garibaldiiego w okresie jednoczenia Włoch • wskazuje na mapie obszar Związku Północnoniemieckiego oraz cesarstwa niemieckiego
<p>3. Stany Zjednoczone w XIX wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój Stanów Zjednoczonych w XIX w. • podział na Północ i Południe • przyczyny i przebieg wojny secesyjnej • skutki wojny domowej w Stanach Zjednoczonych 	<p>32.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1861–1865– wojna secesyjna w USA, 1863 r. – zniesienie niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych • poprawnie posługuje się terminami: Północ, Południe, secesja, demokraci, republikanie • przedstawia dokonania postaci: Abrahama Lincolna, Jeffersona Daviesa, Roberta Lee • opisuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rozwój terytorialny Stanów Zjednoczonych w XIX w. • przedstawia przebieg wojny secesyjnej w USA • ocenia znaczenie zniesienia niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych • wskazuje na mapie miejsca przełomowych bitew wojny secesyjnej • charakteryzuje zjawisko emigracji do USA

<p>4. Ekspansja kolonialna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny ekspansji kolonialnej • kolonizacja Afryki w drugiej połowie XIX i na początku XX w. • polityka kolonialna w Azji w drugiej połowie XIX i na początku XX w. • skutki kolonializmu • konflikty kolonialne 	<p>32.3 32.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: kolonializm, protektorat, dominium • wskazuje na mapie największe mocarstwa i ich kolonie • wyjaśnia przyczyny ekspansji kolonialnej • wymienia kierunki oraz określa zasięg ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w. • ocenia pozytywne i negatywne skutki polityki kolonialnej z perspektywy europejskiej oraz z punktu widzenia kolonizowanych społeczności 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny, przebieg i skutki najważniejszych konfliktów kolonialnych w XIX w. • ocenia politykę mocarstw kolonialnych wobec podbitych ludów i państw na przykładzie Wielkiej Brytanii • wymienia postanowienia konferencji berlińskiej z1885r.
--------------------------------	--	----------------------	--	---

<p>5. Wiek wynalazków</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozkwit nauk przyrodniczych • rozwój medycyny i higieny • rozwój komunikacji i transportu • życie codzienne w drugiej połowie XIX i na początku XX w. 	<p>36.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1859 r. – ogłoszenie teorii ewolucji Karola Darwina, 1886 r. – odkrycie fal radiowych, 1903 r. – pierwszy lot samolotem • charakteryzuje dokonania postaci: Karola Darwina, Dmitrija Mendelejewa, Pierre’a Curie i Marii Skłodowskiej-Curie, Ludwika Pasteura, Wilhelma Roentgena, Grahama Bella, Thomasa Alvy Edisona • wymienia najważniejsze odkrycia i wynalazki drugiej połowy XIX w. oraz początku XX w. • omawia znaczenie rozpowszechnienia nowych środków transportu • określa skutki przewrotu technicznego i postępu cywilizacyjnego, w tym dla środowiska naturalnego • wskazuje na mapie Kanał Sueski i Kanał Panamski 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na spadek liczby zachorowań i śmiertelności w XIX w. • ocenia znaczenie budowy Kanału Sueskiego i Kanału Panamskiego dla rozwoju komunikacji • wymienia możliwości wykorzystania wynalazków XIX w. w różnych dziedzinach życia oraz wskazuje pozytywne i negatywne zastosowania tych odkryć
---------------------------	--	-------------	--	--

<p>6. W stronę demokracji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • demokratyzacja życia politycznego • rozwój ruchu robotniczego w drugiej połowie XIX w. • socjaldemokracja • anarchizm • powstanie nowych ideologii pod koniec XIX w. • emancypacja kobiet 	<p>36.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1848 r. – wprowadzenie powszechnego prawa wyborczego we Francji, 1869 r. – nadanie po raz pierwszy prawa wyborczego kobietom, 1891 r. – ogłoszenie encykliki „Rerum novarum” • poprawnie posługuje się terminami: społeczeństwo industrialne, I Międzynarodówka, II Międzynarodówka, anarchizm, socjaldemokracja, nacjonalizm, chadecja, solidaryzm społeczny, emancypacja, sufrażystki • przedstawia dokonania postaci: Włodzimierza Lenina, Eduarda Bernsteina, Leona XIII • charakteryzuje przyczyny i następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie rozwoju ruchu robotniczego w XIX w. • przedstawia koncepcje ideologów anarchizmu • opisuje założenia syjonizmu • omawia działalność ruchów emancypacyjnych • charakteryzuje przebieg procesu demokratyzacji życia politycznego
<p>7. Kultura przełomu XIX i XX wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • literatura i prasa przełomu XIX i XX w. • malarstwo i architektura w drugiej połowie XIX i na początku XX w. • narodziny kultury masowej • upowszechnienie sportu 	<p>36.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1874 r. – pierwsza wystawa impresjonistów, 1896 r. – pierwsze nowożytny igrzyska olimpijskie • poprawnie posługuje się terminami: realizm, naturalizm, impresjonizm, historyzm, secesja, kultura masowa • przedstawia dokonania postaci: Claude’a Moneta, Pierre’a de Coubertina • omawia nowe zjawiska kulturowe, w tym narodziny kultury masowej i przemiany obyczajowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia twórców kultury przełomu XIX i XX w. i przedstawia ich najważniejsze dzieła • ocenia znaczenie kina dla rozwoju kultury masowej • omawia rolę organizacji nowożytnych igrzysk olimpijskich w rozwoju kultury masowej i przemian obyczajowych

Tajemnice sprzed wieków – Kim byli impresjoniści?	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie tzw. Salonu Odrzuconych • utworzenie określenia <i>impresjoniści</i> • cechy malarstwa impresjonistycznego 	materiał wykraczający poza podstawę programową	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na przykładzie reprodukcji obrazu „Impresja – wschód słońca” Claude’a Moneta wyjaśnia istotę malarstwa impresjonistycznego • tłumaczy, czym był Salon Odrzuconych • omawia rozwój impresjonizmu • wymienia najważniejszych twórców impresjonizmu 	
1. Powstanie styczniowe	<ul style="list-style-type: none"> • zmiany w Rosji po wojnie krymskiej • działalność Czerwonych i Białych • przyczyny wybuchu powstania styczniowego • wybuch i przebieg powstania • upadek powstania 	34.1 34.2	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 22 stycznia 1863 r. – wybuch powstania styczniowego, 2 marca 1864 r. – dekret o uwłaszczeniu • poprawnie posługuje się terminami: Czerwoni, Biali, branka, partie, uwłaszczenie • przedstawia dokonania postaci: Jarosława Dąbrowskiego, Aleksandra Wielopolskiego, Romualda Traugutta • omawia przyczyny oraz przebieg powstania styczniowego • wskazuje na mapie zasięg powstania styczniowego 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje okres odwilży posewastopolskiej • ocenia wpływ manifestacji patriotycznych z lat 1860–1861 na wybuch powstania styczniowego • charakteryzuje działalność Tymczasowego Rządu Narodowego • podaje datę ostatecznego upadku powstania styczniowego – grudzień 1864 r., klęska oddziału księdza Stanisława Brzóska • określa znaczenie dekretu o uwłaszczeniu dla klęski powstania

<p>Tajemnice sprzed wieków – Jak oficer carski został dyktatorem powstania?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • życie Romualda Traugutta przed wybuchem powstania styczniowego • działalność Traugutta jako dyktatora powstania 	<p>materiał wykraczający poza podstawę programową</p>	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje postać Romualda Traugutta • omawia metody postępowania Rosjan w stosunku do przywódców polskiego powstania narodowego • ocenia działalność Romualda Traugutta
---	--	---	---

<p>2. Polacy po powstaniu styczniowym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Królestwo Polskie po powstaniu styczniowym • polityka władz pruskich • autonomia galicyjska • Polacy wobec polityki zaborców • rozwój gospodarczy ziem polskich w drugiej połowie XIX w. 	<p>34.3 35.1 35.2 35.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1894 r. – utworzenie Hukaty, 1901 r. – strajk we Wrześni • poprawnie posługuje się terminami: rusyfikacja, Kraj Przywiślański, germanizacja, kulturkampf, rugi pruskie, stańczycy, trójlojalizm • przedstawia dokonania postaci: Michała Drzymały, Hipolita Cegielskiego • rozróżnia bezpośrednie i długofalowe następstwa powstania styczniowego • opisuje metody rusyfikacji oraz germanizacji • charakteryzuje i ocenia zróżnicowane postawy społeczeństwa wobec zaborców • porównuje możliwości prowadzenia działalności społecznej i rozwoju narodowego w trzech zaborach w drugiej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje rozwój gospodarczy w trzech zaborach • na przykładzie obrazu Jana Matejki „Stańczyk” charakteryzuje idee konserwatystów krakowskich • ocenia politykę zaborców <p>w poszczególnych zaborach wobec rozwoju kultury polskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zacofania gospodarczego w zaborze austriackim
---	--	--	--	---

<p>3. Partie polityczne na ziemiach polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ruch socjalistyczny na ziemiach polskich • narodowa demokracja • rozwój ruchu ludowego • rewolucja 1905 r. na ziemiach polskich i jej skutki 	<p>35.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1892 r. – powstanie PPS, 1893 r. – powołanie Ligi Narodowej, 1895 r. – utworzenie Stronnictwa Ludowego, 1905 r. – rewolucja w Rosji i na ziemiach polskich • przedstawia dokonania postaci: Ludwika Waryńskiego, Józefa Piłsudskiego, Ignacego Daszyńskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa • wymienia partie ruchu socjalistycznego, narodowej demokracji, ruchu ludowego 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje rozwój ruchu spółdzielczego na ziemiach polskich • przedstawia dokonania postaci: Stanisława Wojciechowskiego, Bolesława Limanowskiego, Róży Luksemburg, Juliana Marchlewskiego • omawia przyczyny oraz przebieg rewolucji 1905–1907 w Królestwie Polskim • wskazuje na mapie ośrodki wystąpień robotniczych w okresie rewolucji 1905–1907 • przedstawia skutki rewolucji z lat 1905–1907 na ziemiach polskich
<p>4. Kultura polska bez państwa polskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kultura narodowa Polaków na przełomie XIX i XX w. • polski pozytywizm • powstanie szkoły krakowskiej i warszawskiej • kultura Młodej Polski 	<p>35.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje datę przyznania literackiej Nagrody Nobla dla Henryka Sienkiewicza – 1905 r. • poprawnie posługuje się terminami: pozytywizm, szkoła krakowska i warszawska, modernizm, Młoda Polska • porównuje warunki rozwoju kultury narodowej Polaków w trzech zaborach 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rozwój pozytywizmu na ziemiach polskich • wymienia polskich przedstawicieli pozytywizmu i podaje przykłady ich twórczości • charakteryzuje sztukę Młodej Polski – jej reprezentantów i główne dzieła • wyjaśnia rolę historii w kształtowaniu polskiej kultury narodowej

<p>1. Przyczyny wybuchu I wojny światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie nowych mocarstw w drugiej połowie XIX w. • konflikt między europejskimi mocarstwami • wyścig zbrojeń • wojna rosyjsko-japońska • kocioł bałkański 	<p>37.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1882 r. – powstanie trójprzymierza, 1904 r. – wybuch wojny japońsko-rosyjskiej, 1907 r. – powstanie trójporozumienia • poprawnie posługuje się terminami: panslawizm, trójprzymierze, państwa centralne, <i>entente cordiale</i>, ententa, trójporozumienie, kocioł bałkański • wymienia główne przyczyny narastania konfliktów pomiędzy mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX w. oraz lokalizuje je na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje politykę głównych mocarstw światowych przed wybuchem I wojny światowej • ocenia znaczenie wyścigu zbrojeń dla wybuchu konfliktu światowego • opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojny japońsko-rosyjskiej i wojen bałkańskich
<p>2. Wielka wojna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wybuch I wojny światowej • początek walk na froncie zachodnim • wojna pozycyjna • walki na wschodzie Europy 	<p>37.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 28 czerwca 1914 r. – zamach w Sarajewie, 1916 r. – bitwa pod Verdun, 11 listopada 1918 r. – kapitulacja Niemiec • poprawnie posługuje się terminami: wojna pozycyjna, gazy bojowe • charakteryzuje specyfikę działań wojennych ze szczególnym uwzględnieniem nowych środków technicznych • omawia najważniejsze bitwy lądowe stoczone podczas I wojny światowej • wymienia państwa walczące w wielkiej wojnie po stronie państw centralnych i po stronie ententy 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zmiany w umundurowaniu wojska w I wojnie światowej • porównuje działania na froncie zachodnim z walkami na froncie wschodnim • wymienia znaczenie użycia nowych środków technicznych w walkach w czasie I wojny światowej • wskazuje na mapie linię frontu na wschodzie i zachodzie pod koniec 1914 r. oraz w momencie zawieszenia broni

<p>3. Zakończenie I wojny światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> walki na Bałkanach i we Włoszech przewaga ententy kapitulacja Niemiec, koniec walk i podpisanie traktatu wersalskiego skutki I wojny światowej 	<p>37.2 38.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> podaje daty wydarzeń: 11 listopada 1918 r. – zakończenie I wojny światowej, 28 czerwca 1919 r. – podpisanie traktatu wersalskiego omawia znaczenie zawieszenia broni na froncie wschodnim, spowodowanego rewolucją w Rosji przedstawia rolę tzw. traktatu brzeskiego dla przebiegu I wojny światowej wymienia skutki I wojny światowej 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje walki na Bałkanach w I wojnie światowej wskazuje na mapie kolonie niemieckie opanowane przez wojska ententy w 1914 r. wymienia najważniejsze bitwy morskie stoczone podczas I wojny światowej przedstawia postanowienia traktatu wersalskiego w sprawie Niemiec
<p>Tajemnice sprzed wieków – Jakie nowe zdobycze techniki zastosowano podczas wielkiej wojny?</p>	<ul style="list-style-type: none"> wykorzystanie czołgów w działaniach wojennych 1914–1918 • bombowce, sterowce i myśliwce w czasie I wojny światowej 	<p>materiał wykraczający poza podstawę programową</p>	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia zastosowanie czołgów w I wojnie światowej wyjaśnia znaczenie i rolę użycia zeppelinów w latach 1914–1918 charakteryzuje działania lotnictwa podczas wielkiej wojny 	

<p>4. Rewolucje w Rosji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rewolucja lutowa • okres dwuwładzy w Rosji • stronnictwa polityczne w Rosji • przewrót bolszewicki • wojna domowa w Rosji • skutki rewolucji 	<p>38.1 38.2 38.3 38.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 15 marca 1917 r. – abdykacja cara Mikołaja II, listopad 1917 r. – przewrót bolszewicki, 1922 r. – utworzenie ZSRR • poprawnie posługuje się terminami: dwuwładza, bolszewicy, tezy kwietniowe • przedstawia rolę postaci: Mikołaja II, Włodzimierza Lenina • wyjaśnia polityczne i społeczno-gospodarcze przyczyny wybuchu rewolucji w Rosji w 1917 r. • omawia okoliczności przejęcia przez bolszewików władzy w Rosji • opisuje bezpośrednie następstwa rewolucji lutowej i październikowej dla Rosji oraz Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: styczeń 1918 – rozwiązanie Zgromadzenia Konstytucyjnego w Rosji, lipiec 1918 – utworzenie RFSRR • poprawnie posługuje się terminami: eserowcy, mienszewicy, kadeci, Armia Czerwona, Biali • przedstawia rolę postaci: Aleksandra Kiereńskiego, Iwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego • charakteryzuje działalność Rządu Tymczasowego, kierowanego przez Aleksandra Kiereńskiego • wyjaśnia rolę Niemiec we wzmacnieniu ugrupowania bolszewików w Rosji • omawia losy rodziny carskiej po przewrocie
-----------------------------	--	--	--	--

<p>5. Polacy w walce o niepodległość</p>	<ul style="list-style-type: none"> • polskie orientacje polityczne • organizacje niepodległościowe • Legiony Polskie • formacje polskie u boku Rosji • działalność Polskiej Organizacji Wojskowej • wojsko polskie we Francji 	<p>39.1 39.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1908 r. – powołanie Związku Walki Czynnej, 1914 r. – utworzenie Legionów Polskich, 1917 r. – powstanie Błękitnej Armii we Francji • przedstawia dokonania postaci: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego • poprawnie posługuje się terminami: orientacja prorosyjska, orientacja proaustriacka, Kompania Kadrowa, kryzys przysięgowy • charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy utworzenia armii polskiej • opisuje poglądy zwolenników różnych polskich orientacji politycznych • ocenia wysiłek zbrojny Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie rejony walk Legionów Polskich • przedstawia dokonania postaci: Józefa Hallera, Józefa Dowbora-Muśnickiego • wyjaśnia znaczenie uznania przez Francję i Wielką Brytanię Komitetu Narodowego Polskiego za reprezentację narodu polskiego • omawia cele i działalność Związku Walki Czynnej, Związku Strzeleckiego, Towarzystwa „Strzelec”, Polskich Drużyn Strzeleckich, Drużyn Podhalańskich, Drużyn Bartoszewskich, Naczelnego Komitetu Narodowego, Polskiej Organizacji Wojskowej
--	--	----------------------	--	---

<p>6. Sprawa polska w czasie I wojny światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • państwa zaborcze a sprawa polska • Akt 5 listopada • sprawa polska w polityce ententy • Polacy na konferencji paryskiej 	<p>39.1 39.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 5 listopada 1916 r. –manifest dwóch cesarzy, 8 stycznia 1918 r. –orędzie prezydenta Thomasa Woodrowa Wilsona, 28 czerwca 1919 r. – traktat wersalski • poprawnie posługuje się terminami: Tymczasowa Rada Stanu, Rada Regencyjna, Akt 5 listopada • przedstawia dokonania postaci: Ignacego Paderewskiego, Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego • charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia stosunek państw ententy do sprawy polskiej • wyjaśnia międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej • wskazuje na przełomowe znaczenie dla sprawy polskiej orędzia prezydenta USA Thomasa Woodrowa Wilsona • wymienia postanowienia traktatu wersalskiego w sprawie polskiej
--	--	----------------------	---	--

W planie zastosowano następujące uproszczenia:

- podręcznik – „Śladami przeszłości 3”, podręcznik do historii dla klasy III gimnazjum;
- zeszyt ćwiczeń – „Śladami przeszłości 3”, zeszyt ćwiczeń do historii dla klasy III gimnazjum.